HELENA

PERSOANELE (în ordinea intrării în scenă)
HELENA, fiica lui Zeus şi a Ledei
TEUKROS, un aheu
CORUL femeilor spartane captive
MENELAOS, soţul Helenei şi regele Spartei
BĂTRÎNA portăreasă a palatului
ÎNTÎIUL VESTITOR, om de încredere al lui Menelaos
THEONOE, prorocită, sora lui Theoklymenos
THEOKLYMENOS, regele Egiptului
AL DOILEA VESTITOR, sclav al lui Theoklymenos
DIOSKORII, fiii divinizaţi ai lui Zeus şi ai Ledei
Femei egiptene, oameni din suita lui Theoklymenos şi servitori.

Acţiunea dramei se desfăşoară la Pharos^[9], în Egipt, nu departe de malul mării şi de Nil, în faţa palatului regal, într-o parte a scenei se află mormîntul impunător al fostului rege Proteus. Pe treptele templului funerar şi-a căutat sacru adăpost Helena.

HELENA

Aici curg undele, frumoasele fecioare ale Nilului, ce umezesc pămîntul egiptean în locul ploilor lui Zeus, cînd se topesc zăpezile strălucitoare[380].

Cît a trăit, mai-marele acestei ţări a fost Proteus; avea palatul în ostrovul Pharos, dar era regele întregului Egipt[381]. El a luat-o de nevastă pe Psamâfhe[382], o fiică-a mării, al cărei soţ fusese înainte Aiakos. Aceasta i-a născut în casă doi urmaşi: unul de parte bărbătească, Theoklymenos, [aşa se cheamă, în pofida lipsei lui de pietate], şi o fecioară nobilă, Eido[383], care a fost podoaba mamei sale, în pruncie, şi care, ajungînd în floarea vîrstei, cînd este coaptă pentru nuntă, i se spune Theonoe, deoarece cunoaşte tainele divine, cele ce sunt şi cele viitoare, un dar de cinste, moştenit de la bunicul său Nereus.

Cît despre mine, locul meu de baştină e Sparta, o ţară nu lipsită de renume, şi tatăl meu era Tyndâreos. Dar o legendă spune că Zeus, odinioară, luînd înfăţişarea unui lebădoi, veni la Leda, maică-mea, bătînd din aripi, ca şi cum îl urmărea un vultur, şi dobîndi prin viclenie adăpost la sînul ei. Oare să fie de crezut legenda?

Eu mă numesc Helena[384] şi-am să vă spun ce mi-a fost dat să-ndur. Pe Ida, într-o vale-ascunsă, în jurul lui Alexandros, veniră, ca duşmance, trei zeiţe, anume Hera, Kypris şi <Athena> fecioara care s-a născut din Zeus[385], nerăbdătoare fiecare să treacă drept cea mai frumoasă. Şi, ca momeală, folosindu-se de frumuseţea mea - de poate fi numită astfel o năpastă mare - Kypris a biruit, căci i-a făgăduit arbitrului Alexandros culcuşul meu[386].

171

Lăsîndu-şi <turmele> în staule pe Ida, <curînd> sosi la Sparta Paris, să mă ia în stăpînire ca soţie. Dar Hera, mînioasă că a fost înfrîntă, nu l-a lăsat să-mbrăţişeze decît un chip umflat cu aer. Nu i-am fost dată eu lui Paris, ci o imagine însufleţită, aidoma cu mine, pe care <Hera> a tăiat-o din văzduh. Fiul lui Priamos credea că sunt a lui: deşartă amăgire! El nu ţinea <în braţe> decît o nălucă[387].

De altfel, hotărîrile lui Zeus <pe urmă> mi-au sporit amarul; el a iscat războiul între fiii solului Helladei şi sărmanii frigieni, ca să despovăreze glia-mumă de gloata muritorilor, prea numeroasă[388], şi să-l vădească lumii pe cel mai viteaz hellen, <pe Achilleus>[389].

Dar ceea ce troienii se mîndreau să apere şi forţele aheilor ţineau să cucerească nu era trupul meu, ci doar un nume, <acela de Helenax Căci m-a luat Hermes prin slava cerului şi într-un nor m-a-nfăşurat - bag seama Zeus nu şi-a uitat fiica - şi-apoi m-a coborît în casa lui Proteus, ales drept muritorul cel mai virtuos, ca să mă pot păstra <la el> neprihănită pentru <soţul meu> Menelaos.

De-aceea mă găsesc în locurile-acestea, pe cînd sărmanul soţ a strîns armată mare şi i-a urmărit pe răpitorii mei pînă sub zidurile Troiei. Şi iată, multe suflete s-au stins, la rîul Skâmandros, de dragul meu.

Iar eu, în mijlocul atîtor încercări, sunt <veşnic> blestemată pentru că mi-aş fi trădat bărbatul şi că aş fi împins într-un război cumplit Hellada.

Dar cum de pot să mai trăiesc? Pot, căci am fost încredinţată de Hermes că într-o bună zi voi locui din nou, în renumitul şes al Spartei, cu soţul meu, care va fi aflat că nu am pus în îlion piciorul şi nu m-a-mbrăţişat nici un iubit[390]. Atîta vreme cît a vieţuit Proteus, căsătoria nu mi-a fost ameninţată. Dar de

cînd zace învelit în bezna gliei, feciorul regelui defunct încearcă să mă ia cu sila.
Eu, pururi credincioasă soţului dintîi, îngenunchez ca rugătoare la mormîntul lui Proteus, cerîndu-i să-mi păzească patul neatins, pentru Menelaos. Destul că în Hellada port un nume urgisit, vreau trupul barem, în Egipt, să-mi fie fără pată[391].
(Intră Teukros, cu arcul în mină, privind mirat în jur, ca un străin într-o ţară necunoscută.)
172
TEUKROS[392]
Cine domneşte în acest palat fortificat? Privind re-geştile porticuri şi zidurile crenelate, ai spune că lăcaşul este al lui Plutos[393].
(Constată surprinsjprezenţa Helenei.) Ah! zeilor, ce arătare! In faţa mea văd chipul unei blestemate, portretul ucigaş al celei care ne-a pierdut, pe mine şi pe toţi aheii. Respingă-te cu scîrbă zeii de la ei, ca pe o copie leită a Helenei! O, dacă n-aş păşi aici pe sol străin, cum te-aş ucide cu săgeata-mi care nu dă greş, căci prea mult semeni cu odrasla Ledei!
HELENA
De ce, nefericitule? Oricine-ai fi, de ce-ţi întorci obrazul şi mă urăşti pentru năpastele Helenei?
TEUKROS
Ştiu c-am greşit; prea m-am lăsat cuprins de-nver-şunare. [Hellada-ntreagă o urăşte pe fiica Ledei.] îţi cer, femeie, pentru ce-am rostit iertare.
HELENA Tu cine eşti? De unde ai sosit aici?
TEUKROS Sunt unul din acei nefericiţi ahei, femeie...
HELENA
Atunci nu-i de mirare că o blestemi pe Helena. Dar cine eşti, din ce meleag? Cum trebuie să te numim?
TEUKROS
Mă cheamă Teukros; tatăl meu zămislitor e Telamon, iar ţara hrănitoare Salamina.
HELENA Cum de-ai venit în valea Nilului?
TEUKROS Sunt exilat; am fost gonit din patrie.
173
HELENA
Poţi să te socoteşti un oropsit. Dar cine te alungă de pe pămîntul ţării tale?
TEUKROS
Cel care ar fi trebuit să ţină cel mai mult la mine: părintele meu Telamon.
HELENA De ce te-a exilat? La mijloc va fi fost nenorocire
mare.
TEUKROS Eu am avut un frate, Âias, mort la Troia, care m-a
pierdut.
HELENA Cum? L-ai lipsit cu sabia de viaţă?
TEUKROS Nu! A murit zvîrlindu-se în spada lui.
HELENA Era nebun? Nu-i fapta unui om întreg la minte.
TEUKROS Ai auzit de Achilleus, feciorul lui Peleus?
HELENA Da... Zice-se c-ar fi peţit-o, între alţii, pe Helena[394].
TEUKROS
Cînd a murit, cei care au luptat alături de el s-au gîlcevit pentru armura lui.
HELENA în ce fel cearta lor l-a vătămat pe Âias?
TEUKROS
Cum armele le-a cîştigat un altul, el şi-a pus capăt vieţii395.
1
HELENA Năpasta lui a fost, se pare, pricina năpastei tale.
TEUKROS Da; ar fi trebuit să mor cu el deodată.
HELENA Deci ai luptat şi tu, străine, la cetatea îlion.
TEUKROS Am ajutat să fie nimicită; acum mă pierde ea pe mine.
HELENA A fost cumva lăsată pradă unui foc pustiitor?
TEUKROS N-a mai rămas <în scrum> nici urma unui zid.
HELENA Biată Helena! pentru tine au murit troienii.
TEUKROS De-asemeni şi aheii. Ce rele fără seamăn a iscat!

HELENA Cît timp s-a scurs de cînd aţi pustiit cetatea?
TEUKROS De-atunci s-au petrecut aproape şapte secerişuri.
HELENA Dar înainte cît aţi zăbovit luptînd la Troia?
TEUKROS Luni fără număr, zece ani de-a rîndul.
HELENA Aţi prins-o pîn' la urmă pe regina Spartei?
TEUKROS Menelaos de păr a prins-o şi-a tîrît-o.
174
175
HELENA Biata femeie! Ai privit-o, sau povesteşti din auzite?
TEUKROS Cu ochii mei; nu mai puţin decît te văd pe tine.
HELENA Ia seama, zeii nu cumva să-ţi fi stîrnit vreo nălucire.
TEUKROS
Vorbeşte-mi despre altceva; nici un cuvînt despre <Helena>.
HELENA [Voi credeţi deci adevărat tot ce-aţi văzut?
TEUKROS
Eu am privit-o, ţi-am mai spus, cu ochii mei, şi însăşi mintea mea o vede[396].]
HELENA Menelaos acum este acasă, cu soţia lui?
TEUKROS
Ei nu sunt nici la Argos, nici pe malul rîului Eurotas[397].
HELENA V Aiai! rea veste... pentru cei care sperau în ştiri mai bune.
TEUKROS El ar fi dispărut, aşa e zvonul, împreună cu Helena.
HELENA Dar n-au plutit spre casă toţi argeii laolaltă?
TEUKROS Ba da, însă i-a risipit o vijelie, pretutindeni.
HELENA în ce deşert marin i-a prins furtuna?
176
TEUKROS Cînd îşi tăiau prin valuri cale, în plină Mare Egeană.
HELENA
Şi nimeni, pe Menelaos, nu l-a văzut de-atunci, trăgînd la ţărm?
TEUKROS Chiar nimeni; prin Hellada se vorbeşte că e mort.
HELENA *(aparte, apoi lui Teukros)*
Ah! sunt pierdută... Spune-mi, a lui Thestios copilă mai trăieşte[398]?
TEUKROS întrebi de Leda? Ea s-a dus, e moartă <vreau să zio.
HELENA E moartă de ruşinea fetei sale, a Helenei, nu-i aşa?
TEUKROS
Aşa se spune. Cum era din neam de regi, s-a spînzurat.
HELENA
Dar barem fiii lui Tyndâreos sunt vii sau nu sunt vii[399]?
TEUKROS
Sunt morţi şi nu sunt morţi; despre destinul lor ştiu două versiuni.
HELENA
Şi care-i mai adevărată? *(Aparte)* O, cît amar, biata de mine!
TEUKROS
Se spune c-au fost prefăcuţi în zei, sub forma unor aştri*».
177

HELENA
Destin frumos, într-adevăr! Dar versiunea cealaltă cum sună?
TEUKROS
Din pricina surorii lor, şi-ar fi luat cu spada viaţa.
însă destul am povestit despre trecut. Nu vreau să plîng de două ori pentru aceleaşi întîmplări. Venit-am la palatul regelui, mînat de gîndul să o văd pe prorocită Theonoe. Vrei să mă însoţeşti la ea, rugînd-o să-mi dezvăluie cum mă va duce aripata navă, sub vînt bun, în Cipru?
Acolo, pe tărîmul înconjurat de mare, mi-a poruncit Apollon, prin oracol, să mă mut, iar noua-mi vatră să se cheme Salamina, în amintirea insulei în care m-am născut[401].
HELENA

Străine, însăşi nava ta va nimeri cărarea. Dar părăseşte-acest pământ, să nu te vadă Theoklymenos, stăpînul ţării, care-acum este plecat cu haitele de cîini, să facă jaf printre jivine. Fugi! El ucide orice călător hellen îi cade-n mîini. Nu cerceta de ce. Eu nu-ţi voi spune; nu ţi-e de folos să ştii.
TEUKROS
întemeiat e sfatul tău, femeie. Să-ţi răsplătească zeii din belşug bunăvoinţa. într-adevăr, la-nfăţişare semeni cu Helena, dar nu la inimă. Cît de aleasă, cît de altfel e a ta! O, de-ar pieri de moarte grea Helena, de nu s-ar mai întoarce-acasă niciodată! Dar tu, femeie, fii de-a pururi fericită!
(Teukros pleacă.)
HELENA
La grozave dureri se cuvin tînguiri grozave. Ah! cum să suspin, pe ce mod să mă vaier, cu lacrimi, cu bocete sau cu strigări de doliu? Aiai!
178
(în timp ce Helena îşi cîntă jalea în strofa următoare la mormîntul lui Proteus intră Corul, alcătuit din captive spartane, însoţitoarele sale.)
Strofa 1
Tinerelor înzestrate cu aripi, fecioarelor născute de Glie, Sirenelor[402], de ce nu răspundeţi prinsului meu, <şuierînd> din fluier libyan[403] sau din syrinx[404]? Aiai! Aduceţi prinos de lacrimi tînguirilor mele funebre, însoţiţi cu dureri durerile mele, cu <mîhnite> cîntări, cîntările mele <mîhnite>. înalţe spre mine Persephassa[405] melodii jeluite,
să răsune-mpreună cu bocetul meu, şi, ca un ecou, în lăcaşele sale nocturne, primească peanul[406] înlăcrimat pe care-l închin cenuşii sărmanilor morţi.
CORUL *Antistrofa 1* Lîngă undele vinete, întindeam veşminte de purpură prin iarba-ncreţită, sub aurul razelor soarelui. Le uscam pe tulpini de trestii, cînd, jalnic, un strigăt izbi urechile noastre, o tînguire de doliu, o elegie neînsoţită de liră, un vaier gemut, al unei femei. Părea că vreo nimfă sau vreo naiadă[407], lipsită de dragostea <zeului> Pan[408], îşi ţipă prin munte cîntecul ei plîngător de fugară, izvorît din peşteri stîncoase.
179
HELENA
Strofa 2
16, io! asculta i, femei din Hellada, voi prada tîlharilor mării, a venit un năier aici, un aheu a venit, să-mi stîrnească lacrimi şi lacrimi. Ilion s-a prăbuşit
sub vîlvătăile focului, mistuitoare, din pricina mea, de-mulţi-ucigaşa, din pricina numelui meu, sămînţă de chinuri. <Maică-mea> Leda nu mai e vie, s-a legănat într-un laţ la auzul ruşinii mele. Soţul meu, după ce-a rătăcit îndelung pe mări, a pierit, secerat de moarte.
<Fraţii mei>, Kastor şi geamănul lui, mîndria şi gloria patriei, nu se mai văd călărind zgomotos, nu se mai văd prin gimnazii, pe malul cu trestii al lui Eurotas, unde se "iau la întrecere tinerii.
CORUL *Antistrofa 2*
Aiai, aiai! Un daimon[409] ţi-a hărăzit o soartă grea de suspine, Helena. Ai avut parte de-o viaţă neviaţă, ai avut parte tocmai' din clipa cînd ai fost zămislită în pîntecul mamei tale de către Zeus, a cărui aripă de lebădoi a tras prin ether o dîră ca neaua. De care năpastă ai fost cruţată? Care jignire a sorţii n-ai îndurat-o? Leda e moartă;
gemenii, dragii feciori ai lui Zeus, nu se răsfaţă în fericire;
180
ochii tăi nu mai văd pămîntul patriei tale;
prin cetăţi se împrăştie zvonul
că te-ai întins în culcuşul unui barbar;
soţul tău şi-a-ncheiat
în marea-nspumată zilele;
nu te vor mai bucura niciodată
palatele tatălui tău
şi templul de bronz <al Athenei>[410].
HELENA *Epodă*
Alelei! Mîinile cărui troian, sau ale cărui bărbat din pămîntul Helladei au doborît <cu securea> pinul, un pin ce-a făcut să curgă şuvoi de lacrimi la Ilion[411]? Din lemnul acesta, fiul lui Prfamos a dulgherit

blestemata corabie care l-a dus peste valuri, împinsă de lopătari asiatici, pînă la vatra mea,
pînă la prea-păguboasa mea frumuseţe, ca să mă smulgă de lîngă Menelaos. îl însoţea vicleana, de-mulţi-ucigaşa Kypris, aducîndu-le moarte urmaşilor lui Danaos [şi Priamizilor][412]. Cît sunt de năpăstuită! Ce soartă! Hera, <zeiţa> cu tron de aur care cunoaşte augustele strîngeri în braţe ale lui Zeus, mi l-a trimis pe <Hermes> fiul cel sprinten la fugă al Maiei. El m-a găsit culegînd proaspete ruje în poală, ca să le-nchin Athenei din templul de bronz, m-a ridicat şi m-a strămutat prin văzduh în acest urîcios tărîm. Şi astfel a izbucnit războiul hellenilor cu Priamizii.
181
De-atunci, la rîul Simois,
numele meu, fără să am vreo vină,
iscă un murmur de ponegrire.
CORIFEUL
Ştim; ai de ce să suferi; dar cel mai bine este să înduri năpastele cu inima nerăzvrătită.
HELENA
Femeilor prietene, luaţi aminte la ce poveri m-a înjugat destinul. Dintru-nceput, felul în care m-am născut a fost <prilej de> uluire pentru oameni. [Căci nu s-a mai văzut, nici în Hellada, nici în ţările barbarilor, ca o femeie să aducă prunci pe lume într-un ou <de pasăre> cu coajă albă, aşa cum a făcut-o Leda, care, se spune, că m-a zămislit cu Zeus][413].
Da, toată viaţa, toate cîte mi s-au întîmplat au fost uluitoare; în parte Hera e de vină, în parte frumuseţea mea. O, de s-ar fi putut, să mi se şteargă, precum o pictură, chipul, să mi se schimbe frumuseţea cu trăsături respingătoare şi, în acelaşi timp, din minţile hellenilor să piară tristul meu renume, ca ei să-mi laude neprihănirea, aşa cum azi îmi veştejesc greşeala!
Mînia zeilor, chiar cînd loveşte muritorul doar o dată, e grea, într-adevăr, ci se cuvine-a fi-ndurată. Dar eu de cîte ori n-am fost lovită de nenorociri!
Intîi, deşi nu am vreo faptă rea pe conştiinţă, sunt socotită vinovată. Acesta-i un destin mai crud decît al celuia cu-âdevărat nemernic: să fii învinuită de o crimă pe care nu ai săvîrşit-o.
Apoi, zeii m-au dezrădăcinat din glia părintească şi m-au adus printre barbari, unde, lipsită de cei dragi ai mei, duc trai de sclavă, eu care mă trag din oameni liberi: barbarii toţi sunt sclavi, afar' de unul singur.
Unica ancoră care-mi ţinea speranţa, venirea lui Menelaos ce m-ar fi scos din neajunsuri, acum, dacă el este
mort, s-a frînt.
De-asemeni, mama mea e moartă şi lumea spune c-am ucis-o eu; se spune pe nedrept, dar nedreptatea-aceasta mă apasă. Copila şi mîndria mea, podoaba casei mele, lipsită
182
de un mire, va cărunţi fecioară[414]. S-au dus şi fraţii mei, fiii lui Zeus, Dioskorii cei renumiţi.
Iar eu, strivită de restrişte, văd cum în mine totul moare, deşi încă mai vieţuiesc. Dar iată, din atîtea rele, cel mai mare: chiar de-aş ajunge într-o zi acasă, spartanii m-ar zvîrli la închisoare, crezînd că sunt Helena de la Troia şi că mă-ntorc fără Menelaos.
Căci dacă soţul meu trăia, ne-am fi recunoscut unul pe altul, după anume semne, doar de noi ştiute. Acum aceasta e cu neputinţă şi nu mai sper să-l văd vreodată.
De ce să mai rămîn în viaţă? Ce soartă mă aşteaptă?
De bunăvoie, după-atîtea pătimiri, să mă mărit cu Theoklymenos? Să locuiesc cu el sub un acoperiş, să stau la masa lui îmbelşugată? Cînd o femeie-ncheie căsnicie-a-mară, amară i se pare chiar şi bogăţia.
Urmarea cea mai înţeleaptă e să mor. Dar cum să pier în chip frumos? Prin spînzurare? Nu! Eu nu vreau să atîrn în laţul unui ştreang. Pînă şi sclavii socotesc aceasta înjosire. în schimb jungherul are ceva nobil şi frumos; retează-atît de iute firul vieţii.
Vedeţi în ce adînc al disperării am căzut. Pentru femeie frumuseţea e un izvor de fericire; însă pe mine frumuseţea m-a pierdut.
CORIFEUL
Helena, orişicine-ar fi străinul care a trecut pe-aici, să nu crezi c-a grăit doar adevărul, privitor la toate.
HELENA Dar el a răspicat că soţul meu e mort.
CORIFEUL Destule spuse limpezi adesea sunt minciuni.
HELENA în spuse limpezi mai curînd se recunoaşte adevărul.
CORIFEUL

Eşti înclinată să-ţi închipui că totul merge rău, nu bine.
183
HELENA
Mă prinde teama şi mă face să cred că sunt ameninţată.
CORIFEUL <Spune-mi,> te bucuri de bunăvoinţa celor din palat?
HELENA Cu toţii-mi sunt prieteni, afar' de cel ce vrea să-i fiu
nevastă.
CORIFEUL Atunci, ascultă sfatul meu şi părăseşte-altarul funerar.
HELENA Să părăsesc altarul? Ce fel de sfat îmi dai?
CORIFEUL
Mergi în palat la Theonoe, care-i atoateştiitoare, fecioara mării, rodul Nereidei[415], întreab-o dacă soţul tău trăieşte sau dacă i s-a stins lumina zilei. Cînd îţi vei şti fără greşeală soarta, vei fi îndreptăţită să te bucuri sau să plîngi. Dar cîtă vreme n-ai ştiinţă sigură despre nimic, la ce ţi-ar ajutară te mîhneşti? încrede-te în sfatul meu, mormîntul părăseşte-l, mergi s-o-ntîlneşti pe Theonoe şi vei afla, prin ea, întregul adevăr. Cînd ai chiar în palat asemenea oracol, de ce ai căuta în
altă parte?
Aş vrea să te-nsoţim şi noi în casă şi să-ntrebăm, cu tine laolaltă, fecioara prorocită. Femeile au datoria să se ajute între ele.
HELENA
Voi urma, prietenelor, sfatul vostru. Intraţi, intraţi în palat, să aflaţi înăuntru lăcaşului ce înfruntări îmi găteşte ursita!
CORUL Noi suntem" gata; răspundem chemării tale.
184

HELENA
16! zi de năpastă! Ce noutate voi auzi, sărmana de mine? Ce mă va face să plîng?
CORUL
Prietenă, nu te grăbi să prezici întruna mai-răul, nu suspina înainte de vreme!
HELENA
Amară-a fost soarta soţului meu! Oare mai vede lumina zilei, cvadriga lui Helios[416], căile stelelor, sau şi-a-nceput, printre morţi, nesfîrşitul surghiun, sub pămînt?
CORUL
Orice va fi să se-ntîmple, Helena, încrede-te în bunătatea ursitei.
HELENA
Eurotas <rîu de acasă> unduind între maluri cu trestii verzui, te invoc şi mă jur: dacă vestea morţii bărbatului meu se-adevereşte...
CORUL Ce vrei să spui? Cuvinte lipsite de noimă?
HELENA
...sunt hotărîtă să pier. Voi strînge în jurul gîtului meu un juvăţ de moarte, un ştreang atîrnat, sau îmi voi înfige, pîn' la plasele, un jungher de oţel în carne şi din gîtlej îmi va curge şuvoi de sînge[417]. Astfel mă voi jertfi celor trei zeiţe[418]
185
şi Priamidului <Pâris>,
care cînta din syrinx odinioară,
lîngă sălaşele turmelor sale.
CORUL
O, fie să afli altă ieşire din suferinţe şi să te bucuri de fericire!
HELENA
16! Troia, năpăstuită <cetate>, ai fost răpusă de-o biruinţă nemernică şi pătimirile tale n-au capăt! După ce Aphrodita <zeiţa plăcerilor> m-a dăruit lui Paris, darul acesta făcu să se verse şiroaie de sînge, şiroaie de lacrimi; dolii urmară la dolii, plîngeri la plîngeri. Mamele s-au mistuit pentru pierderea fiilor, fecioarele şi-au închinat cosiţele pe mormintele noi ale fraţilor, aproape de undele rîului Skâmandros. Hellada-a pornit să ţipe, să ţipe jalnic, vaier lugubru de bocitoare, şi-a lovit cu mîinile fruntea şi frageda faţă şi-a zgîriat-o din unghii, umplînd-o de sînge.
O Kallisto, fecioară preafericită din Arkadîa,

care, sub chipul unei jivine cu patru labe,
âi avut parte de aşternutul lui Zeus,
soarta ţi-a fost cu mult mai uşoară decît a mamei!
Te-ai prefăcut într-o fiară păroasă,
într-o leoaică zvîrlind priviri cumplite,
şi ai scăpat de povara durerilor tale[419].
O Titanido, fiica lui Merops,
preafericită ai fost şi tu! Pe tine,
fiindcă erai atît de frumoasă,
Ârtemis te-a alungat din cortegiul său
şi te-a schimbat într-o ciută cu coarne de aur[420].
Doar frumuseţea mea <blestemată> a nimicit,
186
a spulberat fortăreţele Troiei şi-a secerat mulţimi de ahei.
(Helena şi Corul intră în palat[421]. Scena rămîne o vreme goală, apoi apare Menelaos, îmbrăcat în bucăţi de pînză de corabie si acoperit de alge, ca un naufragiat.)
MENELAOS
O Pelops, tu care, odinioară, într-o faimoasă cursă de cvadrige, l-ai biruit la Pisa pe Oinomaos, de ce nu ţi-ai sfîrşit încă de tînăr viaţa [422], mai înainte să-l fi zămislit pe tatăl meu, Atreus, a cărui soaţă, Aerope, i-a dăruit doi fii, pe Agamemnon şi pe mine, Menelaos - pereche renumită!
Eu cred, şi-o spun fără trufie: corăbiile mele au cărat la îlion armata cea mai mare din cîte-au fost vreodată, dar nu de-a sila înjghebată, precum obişnuiesc monarhii, căci tinerii Helladei m-au urmat de bună voie. O parte din războinici nu mai sunt; se poate socoti numărul lor, la fel şi-al celor care, izbăviţi din valurile mării, au adus doar numele răpuşilor acasă.
în schimb eu nu am încetat să rătăcesc pe marea sură, clătinat de vijelii, de cînd am ruinat cetatea Troia, şi zeii-n-tîrzie să-mi împlinească dorinţa de a reveni în ţară.
Am navigat pe lîngă ţărmuri despuiate, prin neprietenoase golfuri libyene; însă, de cîte ori corabia se-apropia de glia părintească, un vifor duşmănos mă respingea din nou în larg. Nu mi-a suflat în pînze vînt prielnic niciodată, ca să mă poarte-n patrie.
Acum eu mă găsesc aici, sărman' de mine, zvîrlit de o furtună pe acest meleag. Prietenii mei s-au pierdut şi, nimerind în nişte stînci, corabia mi s-a făcut fărîme; şi din aceste rămăşiţe felurite, cîndva cu măiestrie îmbinate, nu a rămas decît carena, pe care numai anevoie, doar printr-un nesperat noroc, am izbutit să ne salvăm, eu şi Helena, ce-mi căzuse-n mîini la Troia.
Nu ştiu nici numele acestei ţări, nici a poporului de-aici. Aş fi putut să-ntreb, dar m-am ferit să mă-ntîlnesc cu lumea, în straiul ăsta zdrenţuit şi, totodată, de ruşine vreau să nu-mi dau în vileag nenorocirea.
187
Un om de rang înalt, cînd cade în restrişte, se simte-a-marnic de stingher, altminteri decît un biet sărăntoc, deprins cu soarta rea mai dinainte. Dar iată că nevoia mă-mboldeşte <să-ndrăznesc>: n-am demîncare, nici veşminte - dovadă e că mă acopăr cu rupturi de pînză, culese cînd s-a sfărîmat corabia. Veşmintele-mi de altădată, mantale somptuoase, haine scumpe, le-au risipit talazurile mării.
Cît o priveşte pe soţia mea, izvorul pentru mine-al multor chinuri, am tăinuit-o în adîncul unei peşteri cu cotloane şi-am pus cîţiva <năieri> prieteni, scăpaţi cu viaţă, s-o păzească, pe urmă am venit încoace.
Umblam de unul singur, să găsesc, dacă se poate, pentru prietenii rămaşi acolo ajutoare. îndată ce-am văzut palatul, înconjurat cu-nalte ziduri, şi porţile impunătoare, dovezi de mare bogăţie, <am îndrăznit> să mă apropii. De la o casă-mbelşugată sper să capăt, pentru sărmanii mei năieri, unele daruri, în timp ce nişte oameni nevoiaşi nu ar putea să ne ajute.
Hei, paznicule! Vino din palat, ca să le dai <apoi> stăpînilor de veste că a bătut la poarta lor un oropsit!
(O portăreasă bătrînă deschide marea poartă a palatului şi se opreşte în prag.)
BĂTRÎNĂ PORTĂREASĂ
Cine-i la poartă? Haide, pleacă de lîngă palat! Nu sta în pragul porţii dinspre curte, nu-mi tulbura stăpînii! Altminteri vei muri, căci eşti hellen, şi noi n-avem de-a face cu hellenii.
MENELAOS

Bătrîno, greu ţi-a fost cuvîntul, şi nu fără urmare. Mă voi supune, fie! Dar potoleşte-ţi fierea.
BĂTRÎNĂ
Străine, pleacă! Asta e porunca: nici un hellen să nu se-apropie de casă.
MENELAOS Nu mă ameninţa cu pumnul, nu mă-mpinge!
188
BĂTRÎNĂ Tu nu faci cum ţi-am spus; a ta e vina.
MENELAOS Vesteşte-le stăpînilor, în casă...
BĂTRÎNĂ Să ştii c-ai s-o păţeşti, dacă voi duce veste de la tine.
MENELAOS
Sunt un străin, scăpat din naufragiu; am dreptul de-a primi azil.
BĂTRÎNĂ' Mergi, caută-ţi un alt sălaş în locul celui de aici.
MENELAOS
Ba nu. Am să pătrund în casă. Ascultă-mă şi tu pe mine.
BĂTRÎNĂ Dar ştii că eşti sîcîitor. Am să te dau afară cu de-a sila.
MENELAOS Aiai! Unde-i armata mea de altădată?
BĂTRÎNĂ Chiar dacă-n ţara ta erai om mare, aici nu preţuieşti
nimic.
MENELAOS O zeilor! nevrednice insulte!
BĂTRÎNĂ De ce ţi-s pleoapele înlăcrimate? Cui te tîngui?
MENELAOS Ursitei mele fericite din trecut.
BĂTRÎNĂ Atunci, lipseşte de aici şi plîngi-le prietenilor tăi.
189
MENELAOS Ce ţară este-aceasta? Al cui acest palat regesc?
BĂTRÎNA în case locuia Proteus, iar ţara dimprejur Egiptul este.
MENELAOS Egiptul? Poate fi ceva mai rău? Ah! unde-am nimerit?
BĂTRÎNA Ce vină îi găseşti acestui giuvaer al Nilului?
MENELAOS
Nimic nu-i bag de vină. Doar suspin pentru nenorocirea mea.
BĂTRÎNA Tu nu eşti singurul; sunt mulţi cei care n-o duc bine.
MENELAOS Monarhul ce mi l-ai numit se află în palat?
BĂTRÎNA El zace în acest mormînt. Azi fiul său domneşte peste
tară.
MENELAOS Unde se află <noul rege> aşadar? în casă ori afară?
BĂTRÎNA Afară, dar păzea! Căci el îi duşmăneşte aprig pe helleni.
MENELAOS
Ce i-au greşit hellenii, ca să mă pedepsească şi pe mine?
BĂTRÎNA Helena locuieşte în palat, fata lui Zeus.
MENELAOS Ce spui? Ce vorbă ai rostit! Mai spune-odată!
190
BĂTRÎNA Fiica lui Tyndâreos, care pe vremuri locuia la Sparta.
MENELAOS De unde a venit? Ce înţeles să dau acestor întîmplări?
BĂTRÎNA Ea ne-a sosit aici din Lakedâimon[423].
MENELAOS
Cînd? *(Lui însuşi)* Nu-mi vor fi răpit din peşteră nevasta!
BĂTRÎNA
Mai înainte să fi mers la ilion aheii. Acuma pără-seşte-acest palat regal cuprins de tulburare.
Tu n-ai venit la vreme potrivită <în Egipt>. Să nu încapi în mîinile stăpînului, căci darul lui de bun-venit va fi chiar moartea ta. Eu cu hellenii sunt prietenă, cum vezi, şi, dacă ţi se pare c-am vorbit mai aspru, e pentru că mi-e frică de stăpîn.
(Bătrîna portăreasă intră în palat.)
MENELAOS
Ce-nseamnă asta? Ce să cred? Dezvăluirile <bătrînei> m-au făcut şi mai nefericit decît fusesem.
Să fie cu putinţă? îmi cuceresc la Ilion soţia, ajung aici cu ea <din întîmplaro, o ţin ascunsă într-o peşteră <sub pază> şi iată, dau de o femeie, ce locuieşte în palatul ăsta, purtînd acelaşi nume cu nevasta mea! Iar după spusa <portăresei> tatăl său e Zeus. Pe malurile Nilului poţi oare să-ntîlneşti un

muritor care se cheamă astfel?
Zeus nu e decît unul singur, cel din cer.
Şi unde să se-nalţe Sparta, în altă parte, decît în vecinătatea rîului Eurotas cu frumoase trestii? La fel, să fie doi bărbaţi cu numele Tyndâreos? Care cetate îşi împarte numele cu Lakedăimon sau cu Troia? Nu ştiu de fapt ce să răspund. Totuşi pământul este larg; fără-ndoială că acelaşi nume se întîlneşte de mai
191
multe ori, fie că-i vorba de cetăţi sau de femei, nimic nu e într-asta uimitor.
Şi iar, de ce m-aş teme de ameninţarea unei sclave?
Nu vieţuieşte, om cu sufletul atît de crud, încît să nu-mi dea hrană, ştiind cine sunt eu. Faimos este incendiul Troiei şi braţul care l-a iscat. Menelaos e cunoscut de toţi în lumea largă.
Deci îl voi aştepta pe domnul casei şi două căi, la fel de sigure, mi se deschid: dacă bărbatul este un sălbatic, voi sta pitit, apoi mă voi întoarce <grabnic> la epavă; sau, dacă desluşesc la el vreo trăsătură de blîndeţe, îndată îi voi cere ajutoarele de care ducem lipsă în restrişte.
Dar umilirea de pe urmă, a unui oropsit ca mine, e să cerşesc <mijloace pentru supravieţuire> de la un tiran, cu toate că şi eu sunt rege. N-am încotro, nevoia mă sileşte. Ştiu un dicton; nu l-am spus eu, ci înţelepţii: nimic nu e mai tare ca necesitatea.
(Menelaos se ascunde. Revin din palat Helena, pe scenă, Corul în orchestra.)
CORUL
Am auzit profeţia fecioarei. în casa regală, oracolul său a dezvăluit că Menelaos nu s-a pierdut pîn-acum sub pămînt, printre umbre, în Erebos[424], unde lumina e neagră, ci rătăceşte şi pătimeşte pe mări furtunoase, , fără să poată ajunge în portul sau pe pămîntul patriei sale. Sărman vagabond din greu încercat, lipsit de prieteni,
pe cîte ţărmuri străine n-a pus piciorul, de cînd a plutit cu corabia lui departe de Troia!
(Helena î$i caută din nou refugiu la mormîntul lui Proteus.)
192
HELENA
Iată, mă-ntorc să mă aşez pe treptele acestui sanctuar.
<Fecioara> Theonoe, care ştie totul, mi-a-mpărtăşit cuvinte dătătoare de speranţă, spunînd deschis că soţul meu e viu sub cer şi vede strălucirea zilei, că rătăceşte la-ntîm-plare, plutind mereu din mare-n mare, dar că-ntr-o zi, sleit de-atîtea grele încercări, el va sosi pe-aceste maluri, cînd i se va-mplini sorocul încetării suferinţelor.
Un lucru doar nu mi l-a desluşit; dacă, venind aici va izbuti să plece teafăr. Nu mi-am îngăduit să-i pun mai multe întrebări, fiind nespus de fericită să aud că soţul meu trăieşte.
El se găseşte, spune prorocită, prin apropiere, doar cu o seamă de prieteni, scăpaţi pe coastă dintr-un naufragiu.
Aiai, Menelaos, cînd vei veni? Ce dor îmi este să te văd.
(Menelaos se arată; Helena, speriată, aleargă la sanctuar.) Ah! Cine-i omul ăsta? Să fie vreo capcană? Vreun complot urzit de Theoklymenos, duşmanul
zeilor?
Degrabă, la mormînt, în goană, ca o mînză sprintenă, ca o bakchantă pradă nebuniei zeului! Ce-nfăţişare <de sălbatio are necunoscutul care vrea să mă înşface!
MENELAOS
Ascultă-mă! De ce alergi cu-atîta deznădejde la mormînt şi la altarul înnegrit de fumul jertfelor? Stai, nu fugi! Acum că-ţi văd obrazul, rămîn înmărmurit, cuvintele mi se opresc în gît.
HELENA
Femeilor, mă simt ameninţată. Bărbatul ăsta nu mă lasă la altarul funerar; el vrea să mă apuce, ca să mă dăruiască poftelor tiranului de care încercam să scap.
MENELAOS Eu nu sunt nici tîlhar, nici servitorul unui ticălos.
HELENA Atunci de ce ţi-e trupul îmbrăcat în zdrenţe?
193
MENELAOS Alină-ţi temerile. Pune capăt fugii tale.
HELENA Acum, că strîng în braţe piatra funerară, mă opresc.
MENELAOS Ah! cine eşti? Ce văd, femeie? Al cui este obrazul tău?
HELENA Dar tu, tu cine eşti? îţi pun aceeaşi întrebare.

MENELAOS Nu, niciodată n-am văzut o astfel de asemănare.
HELENA O zeilor! Da, e ceva divin în recunoaşterea unei fiinţe
dragi.
MENELAOS
Părinţii tăi sunt în Hellada sau te-ai născut prin partea locului?
HELENA Eu din Hellada sunt. Dar tu? Aş vrea să ştiu de unde eşti?
MENELAOS Mi te vădeşti a fi aidoma Helenei.
HELENA
Tu mie-mi pari a fi leit Menelaos. Dar nu ştiu ce să cred.
MENELAOS întocmai. Sunt Menelaos, cel mai năpăstuit bărbat din
lume.
HELENA
(întinzînd mîinile'spre soţ) O, vino-n braţe la soţia ta! Prea mult te-am aşteptat.

194
MENELAOS
Soţia mea? Ce înţelegi să zici? Să nu-mi atingi îmbrăcămintea.
HELENA Eu sunt chiar cea pe care tatăl meu Tyndâreos ţi-a dat-o.
MENELAOS Hekate purtătoare de făclii, trimite-mi vise bune!
HELENA
Dar nu sunt vis nocturn, nu m-a trimis zeiţa ce pîndeşte la răscruci[425].
MENELAOS Dar nici eu nu-s bărbat avînd două neveste.
HELENA Asupra cărui altui pat ai drepturi de stăpîn?
MENELAOS
Asupra patului <unei femei> pe care am adus-o de la Ilion şi-acuma stă ascunsă într-o peşteră.
HELENA Nu, niciodată n-ai avut soţie alta decît mine.
MENELAOS
Mă cred a fi cu mintea-ntreagă. Să-mi fi slăbit cumva vederea?
HELENA Văzîndu-mă, nu crezi că-ţi stă în faţa ochilor nevasta?
MENELAOS La trup îi semeni mult, dar n-am altă dovadă.
HELENA Priveşte-mă! Ce mai doreşti? Mai cauţi vreo dovadă?
195
MENELAOS într-adevăr, parcă eşti ea, nu voi tăgădui.
HELENA Ce altceva te va încredinţa, dacă nu ochii tăi?
MENELAOS Aici e tot necazul: eu am altă soţie.
HELENA Dar eu n-am fost nicicînd la îlion; era numai năluca mea
MENELAOS Stă cineva să făurească umbre-nsufleţite?
HELENA
Văzduhul, prin lucrarea zeilor. Ei ţi-au înfiripat nevasta din văzduh.
MENELAOS Şi care zeu a plăsmuit-o? Ceea ce-mi spui mă
năuceşte.
HELENA
Zeiţa Hera, ca să nu mă dea lui Paris, a plăsmuit o înlocuitoare.
MENELAOS Nu se putea să fii deodată şi la Troia, şi aici.
HELENA
(apucîndu-i mîinile) Un nume poate fi în multe locuri, un trup, cu neputinţă.
MENELAOS *(desprinzîndu-se)* Nu! lasă-mă. Destulă-mi este povara chinurilor mele.
HELENA Vrei să mă părăseşti, să ai în patul căsniciei o nălucă?
196
MENELAOS Să-ţi fie spre noroc asemănarea cu Helena! Bun rămas!
HELENA Ah! sunt sfîrşită. Iar îl pierd pe soţul meu abia găsit.
MENELAOS Eu cred în tot ce-am pătimit la Troia, nu în tine.
HELENA
Vai mie! Cine-i mai năpăstuită decît mine? Bărbatul meu mă părăseşte. Nu voi ajunge în Hellada şi nu-mi voi revedea căminul.

(Intră un vestitor, om de încredere al lui Menelaos.)
ÎNTÎIUL VESTITOR
Menelaos, te-am căutat şi te-am găsit cu greu, după destulă rătăcire prin acest tărîm străin. Am fost trimis la tine de prietenii rămaşi în viaţă.
MENELAOS Ce s-a-ntîmplat? Doar n-aţi fost jefuiţi de băştinaşi?
VESTITORUL
Minune s-a-ntîmplat; cuvînt prea slab faţă de faptul petrecut.
MENELAOS Vorbeşte! Zorul tău arată că aduci o ştire uimitoare.
VESTITORUL
Pot spune răspicat: în van ai îndurat noianul tău de chinuri.
MENELAOS
De ce să te mai văicăreşti pentru necazurile vechi. Hai, spune noutăţile!
197
VESTITORUL
Soţia ta s-a dus, pierdută în cotloanele văzduhului; s-a ridicat şi nevăzută s-a făcut. Acuma cerul o ascunde, iar sfînta peşteră în care o păzeam e goală. Şi pînă să se-nalţe, a rostit:
„Troienilor năpăstuiţi şi oropsiţilor ahei, voi pentru mine aţi murit, prin uneltirea Herei, la rîul Skâmandros, pe maluri. Credeaţi cu toţii că Helena sta cu Paris, dar n-a stat ea <cu-adevărat>. Eu, după ce-am rămas cu voi cît timp mi-a poruncit Ursita, acum mă-ntorc în cer, care mi-e tată. Iar numele nefericitei fete-a lui Tyndâreos zadarnic a fost ponegrit; ea cu nimic nu-i vinovată."
Dar iat-o însăşi pe Helena. Bun găsit! Aici erai? Şi eu, care vesteam că te pierduseşi printre stele! Bag seamă n-am ştiut că ai şi aripi. Nu voi îngădui să ne mai păcăleşti o dată. Destulă trudă ne-ai făcut să îndurăm la Ilion, şi soţul tău, şi noi cei care am luptat de partea lui.
MENELAOS
Acum e limpede. Tot ce spunea Helena este-adevărat; a dovedit-o el. O, cît am aşteptat această zi şi cît mi-a fost de dor să te cuprind în braţe!
HELENA
O soţ preascump, Menelaos, ani după ani la şir te-am aşteptat! Mi s-a ivit în faţă însăşi bucuria. Ah! ce bucurie, dragile mele! Sori fără număr au înflăcărat tăria, pînă să-mi strîng în braţe bărbatul, să-l înlănţui cu mîini iubitoare.
MENELAOS
Şi eu te strîng la pieptul meu. Atît de multe am a-ţi spune, că nici nu ştiu cu ce să-ncep.
HELENA
Sunt copleşită de bucurie, părul, pe frunte, îmi flutură, din pleoape îmi picură lacrimi, mîinile mele te ţin, o Menelaos! Gust iară dulceaţa îmbrăţişării.
198

MENELAOS
O faţă nespus de dragă! Departe de mine gîndul să-ţi aflu vreo vină. Eşti a mea şi te ţin în braţe, rod al iubirii lui Zeus cu Leda! <Gemenii>, fraţii tăi tineri, sub lumină de torţe, călări pe cai albi, ţi-au menit fericire, belşug ţi-au menit, odinioară, de mult. Dar, iată, Hera de mine te-a despărţit, hărăzindu-te unui destin mai înalt, şi mi-a lăsat palatul pustiu.
HELENA
<Ultima ta> năpastă, spre binele nostru, acum ne uneşte, Menelaos, chiar dacă mult prea tîrziu[426]. Fie să mă pot bucura de norocul acesta zăbavnic!
CORIFEUL
Da, bucură-te! Asta îţi doresc şi eu. Din doi, de sunt uniţi, nu trebuie să fie unul trist şi altul fericit.
HELENA
Dragile mele dragi,
nu se mai cade să gemem pentru trecut; mi s-a topit suferinţa. Al meu e, al meu e Menelaos, cel întors de la Troia. O, cît de lungă mi-a fost aşteptarea!
MENELAOS
Eu sunt al tău, tu eşti a mea. După atîtea mii de zile grele, am înţeles ce-a pus regina zeilor la cale. Vărs lacrimi, dar sunt lacrimi vesele, văzînd plăcere, nu amărăciune.
HELENA

Fericire nespusă! Ce muritor putea să mai spere aceasta? Nu-mi vine să cred că te strîng la piept.
199
MENELAOS
La fel te strîng şi eu, pe tine despre care am crezut că ai fugit la Troia, între zidurile sale triste. De dragul zeilor, <spune-mi> cum ai plecat atunci din casa mea?
HELENA
Aiai, te întorci spre acel început amarnic! Aiai, amarnic îmi e să-ţi răspund la-ntrebare!
MENELAOS
Vorbeşte! Omul e dator să se împace cît mai bine cu tot ce vine de la zei.
HELENA
Mi-e silă să dau în vileag întîmplări cumplite, cumplite urechilor tale.
MENELAOS Vorbeşte, totuşi; e plăcut să depeni încercări trecute.
HELENA
Nu am zburat peste mare spre patul unui tînăr din Asia, nu am zburat mînată de pofta vreunei nelegiuite-nsoţiri.
MENELAOS Ce soartă sau ce zeu te-a smuls atunci din patrie?
HELENA
Hermes, fiul lui Zeus cu Maia, m-a mutat lîngă Nil.
MENELAOS Minune! Cine l-a trimis? Ciudată povestire!
HELENA
Am plîns îndelung şi-acum iar mi-s umede pleoapele. Am fost nimicită, da, de soţia lui Zeus.
MENELAOS De Hera? însă ce temei avea să ne lovească?
200
HELENA
Vai mie, năprasnic destin! O băi, o izvoare, în care zeiţele şi-au scăldat luminoasele trupuri! De-acolo s-a tras, li s-a tras <faimoasa> gîlceavă.
MENELAOS De ce, din pricina gîlcevii, Hera te-a făcut să suferi?
HELENA Ca să-l lipsească de mine pe Paris...
MENELAOS
HELENA .. .căruia Kypris mă făgăduise.
Cum? Lămureşte-mă.
MENELAOS
Sărmano!
HELENA
Sărmana de mine, astfel am fost mutată, plîngînd, în Egipt, sărmana de mine!
MENELAOS Mi-ai spus că Paris a primit, în locul tău, năluca ta.
HELENA
O mamă, cît ţi-a fost dat să suferi, cîte dureri acasă!
MENELAOS Ce vrei să spui prin asta?
HELENA
Mama e moartă. S-a sugrumat într-un laţ atîrnat, de-atîta ruşine, închipuindu-şi că ţi-am prihănit căsnicia.
201
MENELAOS O zeilor! Dar fata noastră, Hermione, mai trăieşte?
HELENA
Nemăritată, fără copii, bărbate, suspină mereu pentru mama ei desfrînată.
MENELAOS
Mi-ai nimicit căminul, Paris, din creştet pînă-n temelie. Iată de ce aţi pierit, şi tu, şi nenumăraţi urmaşi, cu arme de bronz, ai lui Danaos.
HELENA
Pe mine, nemernica şi blestemata, un zeu m-a zvîrlit departe de ţara mea, departe de tine, în ziua cînd mi-am părăsit palatul şi patul, dar nu pentru destrăbălate plăceri.
, CORIFEUL
Dacă de-acuma s-ar putea să vi se schimbe soarta înspre bine, tot răul vostru din trecut ar fi răscumpărat.

VESTITORUL
Menelaos, împărtăşeşte-mă din bucuria voastră, pe care o-nţeleg, dar încă nu destul de limpede.
MENELAOS Bătrîne, poţi intra şi tu în vorba noastră.
VESTITORUL Cum? Nu din pricina uşurătăţii ei am îndurat la îlion
atîta trudă?
MENELAOS
Ea barem nici n-a fost la Ilion. Smintiţi de zei, n-am prins acolo decît o nălucă tristă, plăsmuită dintr-un nor.
VESTITORUL Ce spui? Am sîngerat zadarnic pentru o nălucă?
202
MENELAOS Da, prin lucrarea Herei, în urma certei celor trei zeiţe.
VESTITORUL Atunci, fiinţa de aici într-adevăr îţi e nevastă.
MENELAOS Ea însăşi. Nu te îndoi de spusa mea.
VESTITORUL
Regina mea, greu de pătruns şi felurită e divinitatea; ne mută cum pofteşte sorţile, ba într-o parte, ba în alta. <De pildă:> unul este chinuit fără-ncetare şi altul, care niciodată nu a pătimit deloc, se surpă din senin de moarte rea - norocul lui stătuse pe ţărînă lunecoasă.
Voi, amîndoi, aţi îndurat destule; tu, datorită ponegririi, el, istovindu-se în lupte. Şi, în pofida multor vitejii, n-a dobîndit ce urmărea să cucerească, iar azi, încredin-ţîndu-se destinului, a dobîndit, ca de la sine, tot ce-şi dorea mai tare.
Nu l-ai făcut nici pe bătrînul tău părinte de ruşine, şi nici pe fraţii tăi, Dioskorii. N-ai făptuit nimic din ce ţi se punea pe seama unei faime <proaste>.
îmi amintesc de ziua nunţii tale, revăd făcliile, sub pîlpîirea cărora fugeam alături de cvadrigă, în timp ce tu, mireasă tînără, alături de Menelaos, în carul nupţial, plecai din fericita casă <părintească>.
(îşi şterge ochii umezi de lacrimi.)
E josnic insul care nu-şi cinsteşte cu evlavie stăpînii, împărtăşindu-se din bucuria sau mîhnirea lor.
încalţe, dacă m-am născut din robi, vreau să mă număr între cei cu suflet nobil, în ciuda numelui de sclav. Aceasta-i calea de ales; altminteri ai deodată două rele: primeşti porunci din toate părţile, de la oricine, şi, în acelaşi timp, simţi ca un sclav.
MENELAOS
O vechiul meu prieten, care, în mîini cu scutul, ai străbătut, pe lîngă mine, numeroase încercări, ia-ţi astăzi partea <cuvenită> din norocul meu şi mergi la dragii mei
203
năieri pe care i-a cruţat războiul; vesteşte-le cum e cu noi şi ce ni s-a-ntîmplat spre bine.
Tu spune-le să stea pe ţărm de veghe, în aşteptarea luptelor, care, prevăd, se vor isca şi, dacă pot să-mi scot nevasta pe furiş din ţară, să fie gata ca, unindu-ne destinele, să ne salvăm cu voia sorţii, dintre băştinaşi.
VESTITORUL[427]
Aşa va fi, stăpîne. Dar acum, ascultă ce gîndesc despre profeţi: din partea lor poţi să te-aştepţi doar la minciuni şi
nerozii.
Deşertăciune goală e ghicitul în flăcările jertfelor şi-n ţipetele zburătoarelor. De-asemeni, trebuie să fii nătîng să crezi că păsările ar putea să facă pentru muritori ceva.
Şi Kâlchas[428], cînd vedea că-i mor prietenii, de dragul unei arătări desprinse dintr-un nor, o vorbă n-a rostit, ca să prevină oastea. Tot astfel, Helenos nimic n-a spus, lăsînd să fie pustiită Troia[429].
Se va răspunde, poate, că un zeu le-a poruncit să tacă.
Atunci de ce mai întrebăm profeţii? <Mai bine> să aducem jertfe zeilor şi să le cerem ajutorul, lăsînd de-o parte ghicitorii. Căci profeţiile au fost scornite doar ca să momească muritorii cu făgăduinţe. Dar nici un leneş nu s-a pricopsit cîndva, după scrutarea flăcărilor pe altare.
Cunoaşterea şi bunul simţ sunt cei mai siguri ghicitori.
CORIFEUL
Asupra ghicitorilor şi eu sunt de-o părere cu bătrînul. Bunăvoinţa zeilor, mai mult ca orişice oracol, e de folos
pentru cămine.
(Vestitorul pleacă.)

HELENA
Ajunge! Pîn-acuma totul este bine.
Dar cum ai izbutit să scapi, sărmane, din atîtea încercări, după plecarea de la Troia? Aflînd aceasta nu cîştig nimic, dar cînd iubeşti, simţi nu ştiu ce dorinţă să cunoşti necazurile celor dragi.
204
MENELAOS
Prin numai un ciivînt, mi-ai pus deodată numeroase întrebări.
De ce vrei să înşir urgiile din Marea Egeană, şi focu-rile-aprinse <ca să ne smintească> de Nâuplios în Euboia[430], şi porturile cercetate, în Creta sau pe ţărmurile libyene, şi promontoriul lui Perseus[431]?
Oricît ţi-aş povesti de mult, nu aş putea să isprăvesc ce am de spus; n-aş face decît să-mi trezesc durerile care m-au chinuit odinioară; ar însemna să-mi îndoiesc povara suferinţelor.
HELENA
Răspunsul tău e mai cuminte decît întrebarea mea. Un singur lucru să mi-l spui, pe celelalte uită-le: cît timp s-a clătinat pe valuri nava ta şi-a rătăcit de colo pînă colo?
MENELAOS
Am petrecut în jurul Troiei zece ani, pe urmă am călătorit pe mare şapte veri şi şapte ierni.
HELENA
Aiai, nefericitule! O, cît amar de vreme! Şi te-ai salvat din tot ce-a fost să-nduri doar ca să vii aici spre junghiere.
MENELAOS Ce vrei să spui? Ce aflu? O veste rea, Helena!
HELENA
[Fugi cît mai grabnic, părăseşte ţara!] Bărbatul ce domneşte din acest palat te va ucide.
MENELAOS Cu ce-am greşit, ca să se poarte-atît de crunt?
HELENA
El vrea morţiş cu mine să se-nsoare. Venirea ta neaşteptată îi va fi piedică, desigur.
MENELAOS Cum? Un barbar să facă nuntă cu nevasta mea?
205
HELENA întocmai; să mă ia cu sila. Sunt ţinta urmăririi sale.
MENELAOS
El este vreun om de rînd puternic sau dintre principii acestei ţări?
HELENA E regele Egiptului, feciorul lui Proteus.
MENELAOS Deci asta îmi dădea de înţeles <bătrîna> portăreasă.
HELENA La care poartă egipteană ai bătut?
MENELAOS La poarta regelui, aici; şi-am fost gonit ca un milog.
HELENA Doar nu cerşeai mîncare?! Vai de mine!
MENELAOS Ba chiar cerşeam, oricum ar fi numită fapta mea.
HELENA
Acum ştii totul despre nunta <silnică> ce mi se pregăteşte.
MENELAOS Da; însă nu ştiu dac-ai izbutit să scapi de stăruinţa lui.
HELENA
Să nu-ţi faci grijă. M-am păstrat fără prihană, pentru tine.
MENELAOS
Cu ce-mi poţi dovedi <că l-ai respins>? M-aş bucura să cred.
206
HELENA Vezi tu acest mormînt, la care mi-am găsit refugiu?
MENELAOS Un pat de frunze văd, sărmano, dar la ce-ţi slujeşte?
HELENA
Eu m-am adăpostit aici ca rugătoare, să pot scăpa de nuntă.
MENELAOS
Ei n-au altare <de refugiu>[432] sau aşa e obiceiul în Egipt?
HELENA Acest mormînt m-a ocrotit precum un templu.
MENELAOS
Deci nu pot să te iau cu mine şi să te duc pe mare-a-casă?
HELENA Te-aşteaptă spada mai degrabă decît patul meu.
MENELAOS Ah! voi fi omul cel mai oropsit din lume.

HELENA Să nu-ţi fie ruşine, fugi din ţara-aceasta!
MENELAOS
Cum să te las aici, cînd eu, de dragul tău am spulberat <cetatea> Ilion?
HELENA Mai bine să mă laşi, decît să fii ucis pentru culcuşul
meu.
MENELAOS Ar fi purtare de fricos, nedemnă de biruitorul Troiei.
207
[9-
i te
HELENA
Tu, pare-mi-se, cugeti să ucizi tiranul. Va fi cu neputinţă.
[1] ^ MENELAOS
Şi cum să nu? In trupul lui, nu crezi că poate să pătrundă fierul?
HELENA ' .
Te vei convinge. Nu-i purtare înţeleaptă să stărui în ceva ce nu se poate face.
MENELAOS
Cum? Trebuie să-mi dau, fără revoltă, mîinile, să-mi pună lanţul?
HELENA Tu eşti în grea încurcătură. Să căutăm, deci, o ieşire.
MENELAOS
E mai plăcut să mori în plinul faptei decît nefăcînd nimic.
HELENA întrezăresc doar o speranţă, o singură salvare.
MENELAOS De ce să ne slujim: de mită, cutezanţă sau discursuri?
HELENA Tiranul nu ar trebui să afle de sosirea ta.
MENELAOS
Cine-ar putea să-i spună? Şi-apoi, el nici nu mă cunoaşte. /
HELENA El are, în palat, de partea lui, pe cineva egal cu zeii.
MENELAOS E vorba de un glas profetic dinăuntrul casei?
208
HELENA Nu, ci de sora sa, pe nume Theonoe.
MENELAOS
Un nume prorocesc[433]. Cu ce se îndeletniceşte? Spune-mi.
HELENA Ea ştie totul şi-i va da de veste fratelui că eşti aici.
MENELAOS Deci voi muri. Nici n-are rost să mă ascund.
HELENA De-am izbuti s-o-nduplecăm, noi doi, ca rugători!
MENELAOS Ce s-o rugăm anume? Ce speranţă-mi fluturi?
HELENA Să nu-şi vestească fratele că te găseşti aici.
MENELAOS Şi dacă se va-ndupleca, putea-vom să fugim din ţară?
HELENA Cu ajutorul ei, chiar lesne, dar pe furiş, cu neputinţă.
MENELAOS Acesta-i lucrul tău; femeile se înţeleg mai bine între ele.
HELENA
Am să-i cuprind, fără să-i dau răgaz, cu braţele genunchii.
MENELAOS Şi dacă va fi surdă la implorarea noastră?
HELENA Tu vei muri, iar eu, sărmana, voi nunti, silită.
209
1
▪▪*afa-*
de
MENELAOS Nu spune. Mă vei înşela, mutînd pe silă vina?
HELENA
Ba nu. Mă jur solemn, pe capul tău, să mă păstrez neprihănită.
MENELAOS Te juri mai repede să mori, decît să te măriţi cu altul?
HELENA
Să mor de-o sabie cu tine, să-mi aflu-n preajma ta odihna.
MENELAOS Dă mîna dreaptă, să pecetluim făgăduinţa!

zilei.
HELENA Mă jur, ţinîndu-ţi mîna, dacă pieri, să părăsesc lumina
MENELAOS Mă jur şi eu să mă omor, de te voi pierde.
HELENA în ce fel ne vom săvîrşi, ca să ne-acoperim de slavă? .
MENELAOS
Eu însumi te voi junghia, pe-acest mormînt, apoi mă voi ucide şi pe mine. Dar mai întîi voi da o mare luptă de apărare a iubirii noastre. Cel care vrea n-are decît să vină <să mă-nfrunte>, căci nu-mi voi face astăzi de ruşine renumele de-nvingător al Troiei.
Nu mă voi duce în Hellada ca să mă umplu de ocară.
Cum ? Eu, din vina căruia <zeiţa> Thetis l-a pierdut pe Achilleus, care-am văzut cum Aias al lui Telamon s-a omorît cu spada[434] şi care l-am lipsit pe Nestor de fecior[435], cum, eu, pentru soţia mea, să nu fiu pregătit să mor?
Cînd cade un viteaz în luptă cu duşmanii, zeii, dacă sunt înzestraţi cu-nţelepciune, ţărîna i-o presară pe mormînt, uşoară[436]; dar peste gropniţa unui fricos îngrămădesc pietroaie.
210
CORIFEUL
O zeilor, îngăduiţi-le urmaşilor lui Tântalos[437] să fie fericiţi şi liberaţi de orice rău!
(Din palat răzbat voci $i zgomote de zăvoare grele.)
HELENA
Ah! zeilor, fie-vă milă! Cruntă soartă! Suntem pierduţi, Menelaos. Din casă vine prorocită Theonoe. Răsună zgomot greu de porţi ce se deschid. Ah, fugi! - dar ce folos să fugi? Ori că lipseşte, ori că e de faţă, ea ştie de sosirea ta. Vai mie, sunt sfîrşită!
Tu ai scăpat la Troia din atîtea grozăvii, doar ca să cazi, venind aici, sub altă sabie grozavă.
(Printr-una din porţile palatului, apar Theonoe, în veşminte rituale, şi însoţitoare cu torţe, alcătuind un cortegiu sacru. Preoteasa se adresează pe rînd însoţitoarelor.)
THEONOE
Mergi înaintea mea, purtînd în mîini
văpaia torţelor aprinse.
Sfinţeşte prin augustul ritual văzduhul,
ca să pătrundă boarea cerului, curată.
Şi dacă locul a fost prihănit de paşi necuvioşi,
purifică-l cu pîlpîiri lustrale,
să pot umbla nemolipsită,
deschide-mi calea tu, mişcînd făclia răşinoasă.
Şi cînd veţi fi sfîrşit, cum v-am cerut,
ceremonia închinată zeilor,
aduceţi flăcările înapoi la vatra casei[438].
Cum ţi se par, Helena, prezicerile mele? Iată-l sosit, îl vezi cu ochii, pe soţul tău Menelaos; acum el nu mai are nave, nici ştima plăsmuită după chipul tău.
Sărmane, cîte încercări ai biruit pînă să vii, şi n-ai habar dacă te vei întoarce-acasă, ori dacă vei mai zăbovi! Căci zeii, astăzi, adunaţi de Zeus, vor hotărî destinul tău.
Duşmanca ta de altădată, Hera, îţi este binevoitoare, dorind să vă salveze pe-amîndoi şi să ajungeţi iar în patrie, ca toţi helenii să se-ncredinţeze că nunta lui Alexandros, frumosul dar al Aphroditei, a fost doar amăgeala unei nunţi.
211
Iar Aphrodit; stăruie să nu vă-ntoarceţi, temîndu-se că va fi osîndită, de* arece renumele de-a fi cea mai frumoasă şi l-a cumpărat cu măritişul neprielnic al Helenei[439].
Dar, iată, în puterea mea stă dezlegarea: ori să te pierd, ceea ce vrea şi Aphrodita, spunînd fratelui meu că eşti aici, ori, cum doreşte Hera, să-i ascund <prezenţa ta> şi să te scap cu viaţă în pofida lui şi a poruncilor primite de la el. El mi-a cerut să-i dau de veste cînd vei sosi pe ţărmul nostru.
Aşa voi face, pentru siguranţa mea. Hai, cineva, mer-gînd la rege, să-i spună c-a venit Menelaos.
(Helena se prosternă înaintea preotesei, în atitudine de suplicantă.)
HELENA
Fecioară, cad ca rugătoare la genunchii tăi; mă plec în faţa ta, umilă, cerîndu-ţi îndurare pentru mine şi

pentru el, nefericitul, abia găsit, după noian de chinuri, pe care, iată, trebuie să-l văd murind. Să nu-i spui nici o vorbă fratelui despre Menelaos, bărbatul mult-iubit ce mi s-a-ntors în braţe. Salvează-l, rogu-te fierbinte, nu-ţi trăda evlavia, de dragul unui frate, nu-ţi cumpăra hatîruri ticăloase cu o crimă! Divinitatea nu iubeşte violenţa; ne porunceşte tuturor nimic să nu agonisim prin jaf şi să ne lepădăm de bogăţie, dacă e nedreaptă. Cum cerul este bunul fiecărui om şi cum la fel este pămîntul, să nu ne umplem casele cu lucrurile altora, nici să ni le-nsuşim de-a sila.
Sosirea mea <-n Egipt> a fost o fericire, dar s-a schimbat pe urmă în năpastă. Hermes m-a dat tatălui tău în grijă, să mă păstreze neatinsă pentru soţ. Acum Menelaos este aici şi vrea să capete ce-i aparţine. [Cum ar putea, dacă-i ucis, să mă primească? Iar tatăl tău cum să mă dea pe mine, vie, unui leş?[440]] întreabă, aşadar, divinitatea, întreabă-l şi pe tatăl tău: vor zeii şi <Proteus> ce nu mai este, da sau nu, să-napo-ieze bunul altuia? Părerea mea este că vor.
Nu trebuie să ţii mai mult la fratele netemător de zei decît la virtuosul tău părinte. Apoi, tu eşti o prorocită şi crezi în pronia divină; dacă te rupi de dreapta pildă
212
părintească, doar ca să fii pe placul fratelui nedrept, te-acoperi de ruşine. Tu, care toate tainele divine le pătrunzi, cele ce sunt şi cele ce vor fi, cum să nu ştii de partea cui este dreptatea?
Salvează-mă, nefericita, de relele care m-apasă. Aprinde-n bezna sorţii mele barem atîta licărire. Nu-i muritor să n-o urască pe Helena: oricine, în Hellada, este-ncredinţat că ea şi-a părăsit bărbatul de dragul auritelor palate ale Troiei. Ah! dacă m-aş întoarce-acasă, din nou să locuiesc la Sparta, atunci hellenii, auzind şi desluşind că pierderile lor s-au datorat tertipurilor zeilor şi că eu nu i-am înşelat, nepăsătoare, pe cei dragi, mi-ar dărui înalta lor cinstire; mi-aş mărita copila, pe care n-o vrea nimeni, şi, liberîndu-mă de traiul amarnic în străinătate, m-aş bucura de strălucirea şi de belşugul casei noastre. Chiar dacă-ar fi pierit la Troia sau pe mare, tot i-aş fi fost datoare cu prinos de lacrimi lui Menelaos. Dar el trăieşte, mîntuit. De ce să-mi fie-acum luat? Nu asta, nu, fecioară! Te implor, fă-mi parte de bunăvoinţa ta, urmează-l în purtări pe tatăl tău cel drept.
Nu este mai frumoasă slavă, pentru odrasla unui tată generos, decît să-i semene întru virtute.
CORIFEUL
Cuvintele ce le-ai rostit, Helena, m-au umplut de milă! De milă m-ai umplut tu însăţi! Sunt însă dornică s-aud ce va grăi Menelaos, în apărarea vieţii sale.
MENELAOS
Nu vreau să mă prostern în faţa ta, cu pleoape umede, fecioară: atare slăbiciune mi-ar face de ruşine isprăvile troiene.
E drept, se spune că nu-i sade rău bărbatului de neam ales să verse lacrimi la restriște[441]. Dar eu, faţă de frumuseţea plînsului, dacă-i frumos într-adevăr să plîngi, pun preţ mai bun pe îndrăzneală.
Fecioară, dacă ai de gînd s-ajuţi un oaspe, un străin ce tocmai a venit să-şi ceară, deplin îndreptăţit, nevasta, tu dă-i femeia, şi salvează-l, pe deasupra.
213
H-
\ce
ît-
Iar, dacă, dimpotrivă, pregeţi, nu pentru-ntîia dată am să-ndur asprimile ursitei. Sunt prea deprins cu ele. Dar tu, în judecata lumii, ai să apari ca o haină.
Eu, ceea ce socot că-i drept şi demn de mine, şi în măsură să-ţi atingă adîncul inimii mai lesne, voi spune, aplecîndu-mi fruntea, la monumentul funerar al lui Proteus:
(Se *aşază în genunchi în faţa mormîntului.)* „Bătrîne duh ce ocroteşti acest mormînt de piatră, dă-mi, rogu-te, dă-mi înapoi soţia, pe care ţi-a trimis-o Zeus, să o salvezi anume pentru mine. Ştiu că eşti mort şi n-ai cum să mi-o-napoiezi. Copila ta, în clipa cînd te strig din lumea morţilor, nu va lăsa să-i fie veştejit părintele atît de cuvios odinioară. Noi suntem astăzi în puterea ei. Stăpînule subpămîntean, o Hades, te invoc, fii aliatul meu, căci ţi-am trimis, pentru Helena, atîtea trupuri secerate de tăişul spadei; tu ţi-ai primit simbria, Hades. Pe toate-aceste victime redă-le vieţii, sau, dacă nu, sileşte-o pe fecioara Theonoe să fie mai evlavioasă decît noul rege şi patul căsniciei să mi-l ocrotească." (Se *ridică în picioare si se întoarce spre Theonoe.)* In schimb, dacă voi ţineţi să-mi răpiţi nevasta, aflaţi ceea ce nu v-a spus, în cuvîntarea sa, Helena. Să ştii că m-am jurat, fecioară, să mă bat; îl voi chema pe Theoklymenos la luptă şi unul dintre noi va trebui să moară; aşa va fi sfîrşitul.
Dar dacă regele nu va primi să mă înfrunte şi-ar încerca să ne învingă prin înfometare, pe noi, doi rugători ce-şi caută scăpare la mormînt, am hotărît să-i sting Helenei viaţa, apoi să mă străpung în

inimă cu spada, ca sîngele să şiroiască pe mormînt şi trupurile noastre, pe piatra şlefuită, să zacă-ntinse, unul lîngă altul - o veşnică mustrare pentru tine, o pată veşnică pe amintirea lui Proteus.
Helena nu-i va fi fratelui tău soţie, niciodată, şi nici vreunui alt bărbat; eu am s-o duc de-aici în casa mea, dacă se poate, iar dacă nu, la morţi.
214
Dar ce-mi veni? Asemenea femeilor, vărs lacrimi, încerc să vă storc mila, în loc să făptuiesc. Ucide-mă, dacă aşa ţi-e gîndul! Nu voi muri ca un nemernic. Mai bine însă, lasă-te înduplecată de cuvîntul meu; slujind dreptatea, dă-mi-o pe Helena!
CORIFEUL
De tine-atîrnă, Theonoe, să-i judeci fiecărui spusa şi să alegi o hotărîre, care pe toţi să-i mulţumească.
THEONOE
Atît natura mea, cît şi voinţa, mă-nclină să urmez evlavia. Eu nu-mi sunt propria duşmană şi nu vreau faima tatălui s-o-ntunec; nu am de gînd să-i fac lui Theoklymenos hatîrul, dezonorîndu-mă pe mine. în suflet port, din naştere, un templu al Dreptăţii, şi-am moştenit de la Nereus imboldul <facerii de bine>; de-aceea, pe Menelaos îl voi salva.
Eu voi susţine partea Herei, dîndu-i votul meu, deoarece doreşte să te-ajute. Iar Kypris n-are decît să mă lase-n pace; nu merg cu ea pe-aceeaşi cale; silinţa mea e să rămîn de-a pururea fecioară.
Cuvintele cu care, la mormînt, l-ai dojenit pe tata le-ncuviinţez. Da, vinovaţi am fi de nu ţi-am da soţia. Dacă trăia Proteus, ţi-ar fi încredinţat-o pe Helena şi ei te-ar fi încredinţat pe tine.
De-aceea muritorii, pentru astfel de greşeli, primesc pedepse pe pămînt; la fel şi morţii, în Infern.
Sufletul celor răposaţi, deşi lipsit de viaţă, nu-şi pierde conştiinţa veşniciei, căci se uneşte cu văzduhul veşnic.[442].
Dar, ca să-nchei în cîteva cuvinte: eu voi păstra doar pentru mine tot ce m-aţi rugat să nu dezvălui şi nu-l voi sprijini pe Theoklymenos în rătăcirea lui. De fapt, deşi nu pare, încerc să-i fac un bine, smulgîndu-l din impietate şi aducîndu-l la virtute. Găsiţi voi înşivă un mijloc de-a fugi.
Eu mă voi depărta, păstrînd tăcere.
Intîiul vostru gînd să meargă către zei: pe Kypris implorați-o, nu cumva să vă împiedice întoarcerea acasă, pe Hera, să-şi păstreze hotărîrea de-a vă mîntui pe amîndoi, soţ şi soţie.
215
Părinte-al meu înmormîntat, mă voi sili din răsputeri nimic, nicicînd, să nu-ţi umbrească faima pietăţii tale!
(Theonoe şi cortegiul intră în palat.)
CORIFEUL
Nu-i niciodată fericit cel care lasă căile dreptăţii. Speranţa mîntuirii n-are alt temei decît dreptatea.
HELENA
Noi, dinspre partea prorociţei, n-avem a ne teme. Acum gîndeşte-te cum s-ar putea să punem, împreună, la cale fuga noastră.
MENELAOS
Ascultă-mă: trăieşti aici de multă vreme, şi servitorii regelui îţi sunt apropiaţi.
HELENA
Ce vrei să spui cu asta? Tu-mi dai, oricum, speranţa că planul de scăpare ţi-a răsărit în minte.
MENELAOS
Nu l-ai putea cumva înduplеca pe unul din vizitiii de cvadrige să ne dea un car?
HELENA
Nimic mai lesne. Crezi că poate să izbutească fuga noastră prin şesurile nesfîrşite ale acestei ţări străine?
MENELAOS
într-adevăr, nu-i cu putinţă. Şi dacă m-aş ascunde-n casă, cu spada straşnic ascuţită, şi l-aş răpune pe monarh?
HELENA
Fecioara n-ar putea să-ndure <lovitura>, să nu-i vestească fratelui că vrei să-l pierzi.
MENELAOS
Şi n-avem barem o corabie, să ne salvăm; a mea <sfărmată> zace-n fundul mării.
HELENA

Menelaos, ascultă-mi sfatul chibzuit, chiar dacă sunt femeie. Te prinzi, deşi tu n-ai murit, să mori în vorbe?
MENELAOS
Ar fi o piază rea, desigur; dar dacă-i rost să-mi folosească, sunt pregătit, deşi eu n-am murit, să mor în vorbe.
HELENA
Eu, pentru ochii regelui trufaş, mă voi îndolia, tăin-du-mi părul şi bocind, cum fac femeile.
MENELAOS
Cu asta, pentru noi, ce mijloc de salvare întrevezi? Iar mie unul, şiretlicul mi se pare învechit.
HELENA
Spunîndu-i că te-ai înecat în mare, voi cere voie să-ţi închin un cenotaf.
MENELAOS
Să zicem că primeşte. Dar, neavînd o navă, mormîntul gol cum ar putea să ne salveze?
HELENA
îl voi ruga să-mi dea o navă, ca să cărăm prinoasele pentru mormîntul tău din largul mării.
MENELAOS
E totul bine-afară de ceva: dacă tiranul porunceşte să-mi faceţi pe uscat mormîntul, la ce mai foloseşte planul?
HELENA
Am să-i răspund că, în Hellada, sunt rînduieli ce nu dau voie să li se facă pe uscat morminte celor înecaţi în mare.
MENELAOS
Am înţeles, aşa se poate. Am să mă-mbarc şi eu cu tine, luînd prinoasele în navă.
ţa-
\ce
I"1
216
217
HELENA
Mai ales tu va trebui să fii acolo, dar şi năierii tăi care-au scăpat din naufragiu.
MENELAOS
Să aflu numai, ancorată, nava, şi mateloţii mei vor sta, orînduiţi, om lîngă om, cu spadele în mîini.
HELENA
Ai grijă tu de asta. De ne-ar sufla în pînză vînt prielnic şi de ne-ar fi plutirea norocoasă!
MENELAOS
Aşa se va-ntîmpla. Vor pune zeii capăt chinurilor mele. Dar, despre moartea mea, cum vei susţine c-ai aflat?
HELENA
Din gura ta. La rîndul tău, să spui c-ai supravieţuit doar tu, că navigai cu fiul lui Atreus şi l-ai văzut murind.
MENELAOS
Se-ntîmplă că aceste zdrenţe, rupturile care mă-mbracă, vor dovedi c-a fost un naufragiu.
HELENA
Sfărmarea navei a venit la timp, deşi a fost un nenoroc, o pacoste ce, totuşi, s-ar putea să ne ajute.
MENELAOS
Ce crezi? Acum să te-nsoţesc în casă ori să rămîn aici, în linişte, lîngă mormînt?
HELENA
Aici să stai. Dacă încearcă să te vateme tiranul, mormîn-tul îţi va fi azil şi te vei apăra cu spada. Eu intru în palat, să-mi tai degrabă cîrlionţii, să-mbrac, în locul peplosului alb, veşminte negre, şi să-mi brăzdez cu unghiile faţa[443].
(Menelaos încearcă să protesteze.) Va fi o luptă grea şi două căi se-arată: ori trebuie să mor, dacă sunt prinsă uneltind, ori să mă-ntorc în patrie cu tine. Stăpînă Hera, care-mparţi cu Zeus iatacul,
218
îngăduie, după noian de chinuri, să scape doi năpăstuiţi. Rugămu-te, întindem mîinile spre cerul smălţat cu stele, unde-ţi ai sălaşul. Şi tu, care ai dobîndit cu preţul nunţii mele slavă, . fiică a Dionei[444],

Kypris, nu mă pierde. Mi-ai revărsat destule pustiiri în viaţă, [lăsîndu-mi numele, dacă nu trupul, în seama unor asiatici.] Şi dacă ţii, într-adevăr, să mă ucizi, îngăduie-mi să mor barem în patrie. De ce nu te mai saturi să stîrneşti necazuri: capcane, pofte, intrigi şi otrăvuri de iubire, ce fac să curgă sînge în cămine? Dacă ai şti să ţii măsura, ai fi zeiţa pentru oameni cea mai plăcută; nu spun vorbe goale.
(Helena intră în palat.)
CORUL
Strofa 1
Pe tine, ce ai în desişul pădurii sălaş vecin cu al Muzelor, noi te chemăm, cîntăreaţă fără pereche, pasăre melodioasă, privighetoare cu glas plîngător! Vino, nălţînd dureroasele triluri ale gîtlejului tău de aur, să însoţeşti tînguirile noastre[445]. Noi cîntăm nenorocul sărmanei Helena şi suferinţa femeilor Troiei, care bocesc pentru cei căzuţi sub lăncile-aheilor, după ziua sosirii lui <Păris> în caicul său frigian, plutitor prin cîmpia spumoasă, după ziua sosirii la Priamizi a unei neveste năpăstuite, adusă din Lakedâimon de Paris, funestul tău mire, Helena,
219
căruia chiar Aphrodita-i suflase în pînze.
Antistrofa 1
Mulţime de-ahei şi-au dat duhul, , străpunşi de lănci, sfărîmaţi de pietre; acum se prefiră-n adîncul lugubrului Hades. Soţiile şi-au retezat mohorîtele plete;
căminele lor sunt deşarte de soţi. Mulţi au pierit şi din pricina focului amăgitor scăpărat de Nâuplios, luntraş singuratic <şi rege> în Euboia scăldată de valuri; au fost aruncaţi pe tancuri la Kaphareus[446], pe stînci la Aigâi[447], <noaptea,> chemaţi de văpaia vicleană, ca de un astru.
O munţi <ai Frigiei> neprimitori, munţi urgisiţi, spre care, purtînd asiatice straie, încă departe de patria lui, gonea răpitorul, ducînd în corabia sa, bătută de vifore, darul acela, ce nu era dar, chipul de abur, sfînta lucrare a Herei, care-a stîrnit <duşmănia> feciorilor lui Danaos.
Strofa 2
Ce e divin? Ce nu e divin? Şi ce e la mijloc, între aceste două? Nici un om nu se poate făli că ştie, chiar după ce-a stăruit îndelung să le prindă esenţa, .cînd vede cum se îndreaptă zeii mai întîi într-o parte, pe urmă în alta, iară şi iară schimbîndu-se, în neaşteptate salturi întîmplătoare[448]. Tu te-ai născut ca fiica lui Zeus, Helena;
el a făcut, părintele tău aripat,
să rodească pîntecul Ledei.
Şi totuşi, Hellada, cu ţipete mari, te-a numit
adulteră, nedreaptă, vicleană, atee.
Nimic, printre oameni, nu este sigur.
Noi am aflat adevărul
numai din spusele zeilor.
Antistrofa 2
Smintiţi sunteţi, voi care vreţi să vă clădiţi în lupte renumele, în ciocniri de războinice lănci, crezînd, prosteşte, că astfel veţi despovăra de nevoi muritorii. Dacă-ncercaţi, prin masacre, să puneţi gîlcevilor capăt[449], dihonia dintre cetăţi, dintre oameni, nu va-nceta niciodată, dihonia, care pustii a lăsat odăile casei lui Priamos. Şi nu era greu, o Helena, să se topească prin înţelegeri gîlceava iscată în jurul tău. Dar astăzi bărbaţii <troieni> se află sub glie, în straja lui Hades, şi flăcări năprasnice, parcă aprinse prin fulger de Zeus, s-au năpustit peste ziduri. Iar tu, după-atîtea cumplite-ncercări, sub altă-ncercare te zbuciumi <Helena>, şi din restrişte se-nalţă un bocet funebru.
(Intră Theoklymenos cu însoţitorii, venind de la vînătoare. La început nu-î vede pe Menelaos, ci se opreşte, plin de veneraţie, la mormîntul părintelui său.)
THEOKLYMENOS
Salut, o monument al lui Proteus! în pragul casei, ţi-am săpat mormîntul, tată, să-ţi dau în fiecare zi bineţe. Cînd iese şi cînd intră, Theoklymenos, feciorul tău, smerit te agrăieşte.
e
Iji,
r, ei
a, lire,
16
220

221
Hai, duceţi cîinii, servitorilor, şi plasele pentru vînat, în aşezările regeşti. Cît despre mine, adineaori m-am luat de scurt. Oare-am uitat să pedepsesc cu moartea ticăloşii? Am auzit că un hellen s-a strecurat în ţară, înşelîndu-mi străjile. El a venit să spioneze, sau s-o răpească pe Helena? Oricum, tot va muri, doar să-l înşfac.
(Constată lipsa Helenei de la mormînt.)
Ah! am întîrziat, se pare; căci faptele s-au petrecut. Mormîntul e deşert. Fiica lui Tyndâreos l-a părăsit, a dispărut de-aici, poate din ţară.
Ehei! Deschideţi porţile! Daţi fuga, străjilor, şi scoateţi din staule fugarii, aduceţi carele degrabă. Siliţi-vă cu toţii. Să nu mi se răpească din pămîntul meu femeia cu care vreau să mă însor. Barem să ştiu c-am încercat s-o ţin. *(Uşile se deschid; apare Helena, plînsă, în straie cernite. Menelaos stă ghemuit lingă mormînt, neobservat de regele*
egiptean.)
Opriţi-vă! Iată femeia căutată. Ea încă n-a fugit. De ce ţi-ai aruncat, Helena, pe trup veşminte mohorîte, în locul vălurilor albe dinainte? De ce ţi-ai retezat cu foarfecele părul nobil? De ce îţi curge, valuri, plînsul pe obraz? Să fie vreun vis nocturn, care te face să suspini? Vreun oracol, poate, rostit în casa mea <de Theonoe>, te-a-ndurerat pînă
la rătăcirea minţii?
HELENA
Stăpîne - căci aşa te voi numi de azi încolo - sunt pierdută; speranţe nu mai am; nu mai trăiesc.
THEOKLYMENOS Ce nenoroc te-a copleşit? Ce s-a-ntîmplat! Ce te-a
zdrobit?
HELENA Menelaos - vai mie, cum să spun? - Menelaos e mort.
THEOKLYMENOS Această ştire nu mă-ncîntă, cu toate că am aşteptat-o. De unde ai aflat? Ţi-a dat de veste sora mea?
HELENA
O spune Theonoe şi martorul acesta, care la moartea lui a fost de faţă.
222

THEOKLYMENOS Chiar a sosit un om cu veste demnă de crezare?
HELENA
(cu două înţelesuri) Da. Ducă-se... unde-aş dori să-l văd plecat!
THEOKLYMENOS Dar cine este şi de unde vine? Poftesc a şti în amănunt.
HELENA ' Acela este; sade ghemuit, de teamă, la mormînt.
THEOKLYMENOS Apollon! Ce mai arătare, un milog în zdrenţe!
HELENA Ah! îmi închipui că bărbatul meu la fel este-mbrăcat.
THEOKLYMENOS Din ce popor se trage omul? De unde-a navigat la noi?
HELENA El e hellen, vreun năier aheu, care-a plutit cu soţul meu,
THEOKLYMENOS Ce spune? Cum s-a prăpădit Menelaos?
HELENA
în chipul cel mai groaznic, răsturnat de valuri, scufundat în mare.
THEOKLYMENOS în care latură a mării noastre naviga?
HELENA A fost zvîrlit pe ţărmul libyan lipsit de porturi.
THEOKLYMENOS
Dar omul ăsta cum de n-a murit, dacă era pe-aceeaşi navă?
223
HELENA Un sărăntoc e uneori mai norocos decît un rege.
THEOKLYMENOS Corabia sfărmată unde a lăsat-o?
HELENA
în locul unde-aş fi dorit să moară el, nu soţul meu.
THEOKLYMENOS
(cu vădită satisfacţie)
Menelaos s-a înecat. Dar el cum a plutit încoace?
HELENA A fost găsit, se pare, de nişte mateloţi şi l-au cules.
THEOKLYMENOS Şi pacostea primită de troieni în locul tău?

HELENA Figura plăsmuită dintr-un nor? S-a risipit în aer.
THEOKLYMENOS O Priamos, pămînt al Troiei, voi aţi pierit zadarnic!
HELENA Şi eu avut-am partea mea din suferinţa Priamizilor.
THEOKLYMENOS Pe soţul tău l-au pus în groapă, sau a rămas fără mormînt?
HELENA Fără mormînt, vai mie! Năpăstuită sunt!
THEOKLYMENOS De-aceea ţi-ai scurtat <în semn de doliu> părul tău bălai?
HELENA El încă-mi este drag, ca la-nceput, oriunde s-ar găsi.

THEOKLYMENOS
(bănuitor) La grija ta de-acum, să fie lacrimile tale-adevărate?
HELENA *(ironică)* Să fie Theonoe prea uşor de înşelat?
THEOKLYMENOS
Desigur nu. Dar ce se-ntîmplă? Ţii să trăieşti lîngă mîntul Ini*?
mormîntul lui?
HELENA
De ce îmi spui cuvinte-amare? De pace> mortul?
ce nu-mi laşi <în
THEOKLYMENOS
Tu *încă* îi păstrezi credinţă şi urmăreşti să fugi de mine.
HELENA Eu nu mai fug de tine; fii gata pentru nuntă.
THEOKLYMENOS Tîrzie consimţire! îmi pare, totuşi, bine.
HELENA Dar ştii ce-i de făcut? Hai, să uităm trecutul.
THEOKLYMENOS
Ce-mi dai în schimb? La faptă bună se răspunde tot faptă bună.
HELENA Să ne-mpăcăm. Redă-mi prietenia ta.
THEOKLYMENOS Renunţ la toată supărarea şi vrajba să o ducă vîntul.
cu
HELENA
Cad la genunchii tăi ca rugătoare şi, dacă-prieten...
mi eşti
224
225
THEOKLYMENOS Ce ai de gînd să dobîndeşti, rugîndu-mă în felul ăsta?
HELENA Bărbatul meu e mort. Vreau rînduiala îngropării s-o-m-
plinesc.
THEOKLYMENOS Cum? Vrei, în lipsa trupului, să-i faci mormînt?
Să-ngropi o umbră?
HELENA E sfîntă la helleni o datină: cînd moare cineva...
THEOKLYMENOS Ce trebuie să facă? în datini Pelopizii[450] sunt maeştri.
HELENA \
Să împlinească ritul, aşezînd în gropniţă un giulgiu gol.
THEOKLYMENOS Urmează-ntocmai rînduiala şi fă mormîntul unde-ţi
place.
HELENA Nu asta-i datina, cînd oamenii şi nava pier în mare.
THEOKLYMENOS Dar cum, atunci? Nu mă descurc în obiceiurile voastre.
HELENA
Noi toate darurile pentru mort le coborîm în larg, în valuri.
THEOKLYMENOS Şi, prin urmare, ce vrei de la mine pentru răposat?
HELENA Nu mă pricep; n-am mai trecut prin asta. Aheul îţi va
spune.
THEOKLYMENOS Străine, mi-ai adus o veste fericită.
MENELAOS Nefericită pentru mine... şi pentru cel ce nu mai este.
THEOKLYMENOS Cum sunt cinstiţi la voi cei care pier în mare?
MENELAOS Nu toţi la fel, ci după cum e bogăţia fiecărui mort.
THEOKLYMENOS

Tu n-ai decît să ceri. De dragul ei, nimic nu-mi va părea prea scump.
MENELAOS
întîi se-nchină umbrelor din Hades un prinos de sînge[451].
THEOKLYMENOS Ce animal se-aduce jertfă? învaţă-mă, şi ţi-l voi da.
MENELAOS Alege ce pofteşti; noi vom fi mulţumiţi cu darul tău.
THEOKLYMENOS Aici, de obicei, se junghie un taur sau un cal.
MENELAOS Ai grijă-doar, să fie victima de stirpe bună.
THEOKLYMENOS Am turme din belşug, cu vite fără de cusur[452].
MENELAOS
Noi ducem şi un pat, acoperit cu scoarţe, dar lipsit de leş.
THEOKLYMENOS
II veţi avea. Ce altfel de ofrande se mai cere să-n-chinaţi?
MENELAOS I se cuvin şi arme de aramă, căci el iubea războiul.
226
227
THEOKLYMENOS Am să vă dau şi arme şi armură, vrednice de Pelopizi.
MENELAOS Mai oferim din roadele pămîntului, din cele mai alese.
THEOKLYMENOS
Cu toate-acestea ce veţi face? Cum le veţi scufunda în mare?
MENELAOS Ne trebuie o navă, cu vîslaşi cu tot.
THEOKLYMENOS Şi cît de mult vreţi să vă depărtaţi de coastă?
MENELAOS
Pînă la locul unde, de pe mal, nu se mai vede dîra vîslei.
THEOKLYMENOS Ce noimă are obiceiul ăsta la helleni?
MENELAOS Să nu aducă fluxul darurile mortului cumva pe mal.
THEOKLYMENOS Am să vă dau o sprintenă corabie feniciană.
MENELAOS ■ Preabine; duhul lui Menelaos va fi-mpăcat.
nia?
THEOKLYMENOS Dar nu ajunge să-mplineşti tu singur, fără ea, ceremo-
MENELAOS E datoria mamei, a nevestei, a copiilor...
THEOKLYMENOS Am înţeles. Helena e datoare să-şi cinstească soţul.
228
MENELAOS Cei temători de zei nu-i văduvesc pe morţi de rituri.
THEOKLYMENOS
Aşa să fie. Ţin şi eu să am soţie-evlavioasă. Tu intră în palat şi-alege darurile pentru mort.
Neîndoios, dacă Helena va fi mulţumită, nu vei pleca din ţara mea cu mîna goală. Fiindcă mi-ai adus o veste bună, în locul hainelor zdrenţoase, vei îmbrăca veşminte cumsecade şi vei primi merinde, să te-ntorci în patrie, căci deocamdată ai căzut în grea nevoie. Iar tu, nefericito, nu te istovi cu o durere fără leac. Menelaos şi-a îndurat destinul; e mort şi nu mai poate să învie.
MENELAOS
Da, fă-ţi femeie, datoria; pe soţul egiptean iubeşte-l, nu te gîndi la cel care s-a risipit. în starea ta de-acum, e lucrul pentru tine cel mai de folos. Dacă voi izbuti s-ajung acasă, în Hellada, voi pune capăt vorbelor urîte despre tine, numai să fii, pentru bărbatul tău, soţia care trebuie să fii.
HELENA
Aşa voi face. Niciodată n-am să-i dau bărbatului prilej de supărare. Ai' să te-ncredinţezi chiar tu, cu ochii tăi...
Dar intră în palat acuma şi îmbăiază-te, sărmane, şi schimbă-ţi hainele zdrenţoase; pe loc eu îţi voi da răsplata. Vei fi mai dornic să-mplineşti ce se cuvine pentru scumpul meu Menelaos, dacă eşti sigur de mărinimia mea.
(Theoklymenos $i Helena intră în palat, urmaţi de însoţitori, care îl conduc pe Menelaos.)
CORUL[453] *Strofa 1*
Odinioară, din inima munţilor, purcese <Demeter> a Zeilor Mumă[454], gonind prin văi păduroase, pe lîngă rîuri cu ape şuvoitoare, de-a lungul mării tălăzuite, cu vuiet gros, scoasă din minte, căci i se pierduse fiica, fecioara cu nume oprit a-l rosti.
229

Tunătorul Dionysos umplea văzduhul
cu zgomotul pătrunzător
al chimvalelor sale[455],
cînd Nemuritoarea, din carul tras
de lei frigieni înjugaţi,
îşi căuta copila răpită,
smulsă din roatele dănţuitoarelor fete.
Şi două zeiţe fecioare
cu glezne vijelioase
au ajutat-o în căutările sale:
Ârtemis, nebiruita săgetătoare,
şi <-Athena> Gorgopis[456], înarmată cu lancea.
Zeus veghea peste lume din tronul ceresc,
dar copila, <mutată sub glie,>
era hărăzită altui destin.
Antistrofa 1
Cînd Muma, pe urmă, puse capăt chinului goanei sale rătăcitoare întru aflarea fiicei răpită prin viclenie,
ajunsese chiar la zăpezile-naltelor piscuri, unde bîntuie nimfele muntelui Ida[457] şi, sub năpasta durerii, căzu într-un hăţiş omătos, <îngheţat> ca piatra. Atunci, contenind să mai facă, spre binele omului, rodnice brazdele în cîmpiile sterpe, fără verdeaţă, ea părăsi muritorii, să piară, şi nu înlesni, pentru turme, să înflorească păşunile grase cu iarbă creaţă. Viaţa tînjea prin cetăţi; încetară divinele jertfe, nu mai ardeau pe altare prinoase. De-asemeni, zeiţa secă apa izvoarelor limpezi ca rouă, sorbită de neistovitul doliu pentru copilă.
Strofa 2
Cum astfel ea desfiinţase ospeţele, atît pentru zei, cît şi pentru oameni, Zeus, voind să aline mohorîta mînie a Mumei, rosti: „Haideţi, mergeţi, Charitelor[458], s-o aflaţi pe Deo[459] răvăşită de cele-ntîmplate fiicei sale, alungaţi-i mîhnirea cu strigăte de bucurie,
şi voi, aşişderea, Muzelor, cu horele voastre melodioase!" Atunci preafrumoasa Kypris făcu pentru-ntîia dată să sune glasul aramei, subpămîntean[460], şi răpăiala de tamburine cu pieile-ntinse: deodată Muma porni să rîdă, fermecată de muzica gălăgioasă, şi puse mîna pe flautul său cu accente, adînci.
Antistrofa 2
Din adîncul palatului tău, ai deşteptat o patimă clocotitoare, Helena, interzisă de legea divină şi de evlavie; tu nu ai cinstit-o, umilă, prin sacrificii pe Marea Mumă, şi, uite, s-a mîniat pe tine. Totuşi puteri de temut revarsă <în lume> nebrida pestriţă, iedera fragedă încununînd sfînta tulpină de narthex, tamburina rotundă, care se-nvîrte, zguduită, prin aer, şi răvăşitele plete fluturînd pentru Bromios la mijlocul nopţilor tainice închinate Zeiţei.
\aţa-Xa.ce
ta.

- ▌

ire
230
231
Acum înfrînează-ţi mîndria, <Helena,> nu te încrede numai şi numai în frumuseţea făpturii tale[461]!
(Helena iese din palat, împreună cu Menelaos, care nu mai poartă haine zdrenţoase, ci armură şi arme de bronz.)
HELENA
O dragi prietene, în casă totul se petrece bine pentru noi. Fiica lui Proteus, care-mi ajută să> ascund prezenţa lui Menelaos, deşi tiranul a-ntrebat-o, n-a trădat nimic. Ba, dimpotrivă, ca să mă slujească, susţine că bărbatul meu se află sub pămînt, că nu mai vede razele de soare.
Şi pentru el totul decurge bine, căci s-a înstăpînit pe arme. In loc să le aşeze în corabie şi să le zvîrle-apoi în mare, le poartă însuşi el, ţinînd în mîna stîngă, vajnică, mînerul scutului, în dreapta lancea, şi se preface că prin portul armelor cinsteşte mortul. Iar astfel este gata pentru luptă, fiind încredinţat că va răpune numeroşi barbari, cînd, laolaltă vom fi pus piciorul în corabia cu vîsle trainice.

I-am dat veşminte noi, să se dezbare de hainele zdren-ţoase de la naufragiu, apoi l-am îmbăiat cu apă din belşug, căci multă vreme trupul său a fost lipsit de unda proaspătă a unui rîu.
(Helena se întoarce si îl vede venind din palat pe Theoklymenos, însoţit de servitori, care aduc prinoasele funebre făgăduite.)
Dar tocmai iese omul care crede că nunta noastră e ca şi făcută, că pe Helena o şi strînge-n braţe. însă eu cată să păstrez tăcere. Vă rog, femeilor, nu mă trădaţi, fiţi mute. Dacă vom fi salvaţi, poate vom izbuti vreodată şi pe voi să vă salvăm.
THEOKLYMENOS
înaintaţi în şir, cum a voit aheul, robilor! Purtaţi aceste daruri hărăzite mării.
Iar tu, ascultă sfatul meu, Helena, dacă-ţi pare potrivit: rămîi aici! Pe soţul tău poţi tot aşa de bine să-l cinsteşti, fiind, sau nu, de faţă la ceremonie. îmi este teamă că pe tine, aşa cum eşti prea simţitoare, durerea cruntă sau
credinţa să nu te-mpingă în talazuri. Chiar şi aşa suspini prea tare pentru acel ce nu mai este.
HELENA
O Theoklymenos, am datoria să-mi cinstesc întîiul soţ şi amintirea căsniciei noastre. Eu, din iubire pentru el, n-aş pregeta să mă sfîrşesc; dar lui, mă-ntreb, i-ar folosi să-l întîlnesc în moarte? îngăduie-mi să merg şi să-i închin prinoasele.
Reverse zeii peste tine binefacerile lor, aşa cum îţi doresc, şi peste călătorul ăsta, care deşi străin, mi-a fost de ajutor! Voi fi, în casa ta, femeia ce ţi se cuvine, căci te-ai purtat mărinimos cu mine şi cu soţul meu dintîi, iar întîmplările îmi pare că decurg prielnic.
Acum, ca să-ţi desăvîrşeşti mărinimia, dă unui om de-al tău poruncă să ne facă rost de-o navă, în care să mutăm ofrandele.
THEOKLYMENOS
Mergi tu şi dă-le o corabie sidoniană[462], cu cincizeci de vîslaşi.
HELENA
N-ar comanda mai bine nava chiar cel răspunzător de ritual?
THEOKLYMENOS Ba da; vîslaşii mei vor trebui să îl asculte.
HELENA Mai spune ordinul o dată, să-l ştie straşnic fiecare.
THEOKLYMENOS
Am să-l rostesc şi-a treia oară, de socoteşti că e nevoie.
HELENA
Rog zeii să te-ajute şi să-mi ajute să-mplinesc ce-am chibzuit.

THEOKLYMENOS Nu-ţi ofili obrazul, vărsînd prea multe lacrimi!
HELENA Chiar astăzi îţi voi dovedi recunoştinţa mea.
THEOKLYMENOS Pe mort nimic nu-l mai atinge; zadarnică-i atîta caznă.
HELENA Mi-s gîndurile împărţite între vii şi morţi.
THEOKLYMENOS
Eu, pentru tine, nu voi fi un soţ mai rău decît Menelaos.
HELENA
Tu n-ai nici un cusur. Ce mi-ar mai trebui acum? Puţin noroc!
THEOKLYMENOS De tine-atîrnă să-l cîştigi, fii deci statornică-n iubire.
HELENA
Nu astăzi voi fi învăţată să-i iubesc pe cei care mi-s dragi.
THEOKLYMENOS
N-ai vrea să te ajut, să te-nsoţesc, trecînd la cîrma navei?
HELENA Cu nici un preţ! Să nu ajungi, stăpîne, sclavul propri-
ilor sclavi.
THEOKLYMENOS
Preabine; ritul Pelopizilor nu-mi aparţine; iar casa mea este curată, căci nu aici şi-a dat Menelaos suflarea de pe urmă.
(Adresîndu-se unui însoţitor)

234
Hai, du-te tu şi spune nobililor mei să vină toţi cu daruri pentru cununie, la palat. întreaga ţară să vestească prin cîntece de fericire că n-a fost nuntă mai frumoasă decît a mea şi a Helenei.
(Lui Menelaos)
Iar tu, străine, pleacă şi aruncă, pentru bărbatul ei de-odinioară, aceste daruri în adîncul mării. Pe urmă ad-o grabnic pe mireasă în căminul meu, ca să te veseleşti cu mine la ospăţul nunţii, şi-apoi, sau să pluteşti spre patrie, sau rămînînd, să-ţi afli fericirea în Egipt.
(Theoklymenos intră în palat.)
MENELAOS
O Zeus, dumnezeire înţeleaptă şi părinte, priveşte către noi, dezleagă-ne de rele! Purtăm pe drum costiş povara pătimirii noastre. Atinge-ne numai cu vîrful degetelor tale, şi vom ajunge, bucuroşi, la ţinta urmărită. Ne-au copleşit destule suferinţe pînă astăzi. V-am ponegrit prosteşte, zeilor, şi-mi pare rău. Mi-e dat oare să nu cunosc decît restriştea? Ba, şi eu sunt îndreptăţit să merg pe calea dreaptă; doar o favoare daţi-mi, şi mă veţi face fericit!
(Menelaos, Helena şi cîţiva însoţitori pleacă spre ţărmul mării.)
CORUL
Strofa 1
Navă din Sidonul Feniciei, navă cu vîsle repezi, răspîndind împrejur zvîcniri sonore, <te însoţeşte Nereus> călăuzul delfinilor ce saltă şi joacă frumos, cînd vijelia se-alină. Galâneia, cu ochii albaştri-verzui, fiica lui Pontos, îndeamnă corăbierii[463]: „Pînzele sus! Desfăşuraţi-le, lăsaţi să le umple briza mării, lopeţile de brad apucaţi-le,
235
alei! mateloţilor,
mateloţilor care o duceţi
în triumf pe Helena
spre malul cu port primitor şi palatele
unde-a domnit Perseus[4641]"
Antistrofa 1
Şi ce-i va fi dat să vadă <la Sparta>?
Poate <vestitele> fete ale lui Leukipos,
lîngă rîul Eurotas cu ape umflate
sau la intrarea în templul zeiţei Pallâs,
de va sosi acolo, cînd se dansează,
ori cînd se-adună, noaptea, mulţimea
la sărbătoarea lui Hyâkinthos,
acela pe care Apollon <din întîmplare>
l-a omorît, lovindu-l
cu discul său rotitor, aruncat năprasnic.
De dragul acestuia, zeul, fiul lui Zeus,
a-ntemeiat o zi sfîntă în Lakedâimon,
cu jertfe de boi şi ospeţe[465].
Poate acolo <Helena> îşi va vedea,
în roatele de dansatoare,
fiica lăsată acasă, pe Hermione,
care încă aşteaptă să-i lumineze
torţa de pin la nuntă.
Strofa 2
De ce nu ne-au fost hărăzite aripi? De ce nu putem zbura prin văzduh asemeni cocorilor Libyei[466]? Fugind dinaintea ploilor reci de iarnă, ca o turmă supusă unui păstor flueraş, ei ascultă chemarea celui mai vîrstnic care, cu ţipete şi fîlfîind, îi conduce-peste cîmpii pîrjolite şi peste pămînturi pline de roade. Voi, păsări cu gîturi lungi, care plutiţi mai iute ca norii, luaţi-vă zborul, treceţi pe sub Pleiade[467] spre înnoptatul Orîon[46◦] şi aşezîndu-vă lîngă Eurotas,
vestiţi tuturor că Menelaos, cuceritorul cetăţii troienilor, se-ntoarce acasă.
Antistrofa 2
Veniţi călare şi voi, Tyndarizilor, zoriţi pe potecile voastre de aer, prin vijelia de stele strălucitoare,

voi, care hălăduiţi în cer, salvatorii <şi fraţii> Helenei, coborîţi spre adîncul licăritor al mării, spre sumbrele unde vinete, spre alb-înspumatele valuri, şi faceţi să sufle, pentru năieri, din partea lui Zeus, prielnice vînturi[469]! Spălaţi-vă sora de faima urîtă c-ar fi-mpărţit c-un prinţ frigian aşternutul, <spălaţi-o> de pata ce i s-a tras din gîlceava <divină> iscată pe muntele Ida, ei, care nu a privit niciodată pămîntul Troiei, nici zidul cetăţii, clădit de Phoibos[470]!
(Intră Theoklymenos, neanunţat, venind din palat; numaidecît se iveşte în grabă un vestitor, unul din oamenii trimişi de rege să însoţească falsa procesiune funebră.)
AL DOILEA VESTITOR
Stăgîne, chiar din casa ta ne vine cea mai mîrşavă trădare! Iţi voi vesti o întîmplare şi stranie, şi dureroasă.
THEOKLYMENOS Ce s-a-ntîmplat?
VESTITORUL
De-acuma caută-ţi altă mireasă, părăsit această ţară.
îţa-
ţace
ire
Ide *oă*
ffe-
îU
Helena a plecat, a
236
THEOKLYMENOS
(ironic) Zburînd prin aer, sau călcînd cu tălpile pămîntul?
237
VESTITORUL
Menelaos a scos-o din Egipt prin apa mării, cel care a venit să ne vestească propria lui moarte.
THEOKLYMENOS
într-adevăr, cumplită ştire. Şi ce corabie-a putut să-i ducă-n larg? Nu-mi pare de crezut povestea.
VESTITORUL
Chiar vasul dăruit aheului de tine, cu mateloţi cu tot, ca să ţi-o spun pe scurt.
THEOKLYMENOS
Cum? Vreau să ştiu. N-aş fi crezut că braţul unui singur om să poată birui atîţi năieri. Şi tu erai unul din ei.
VESTITORUL
Helena, cînd a părăsit palatul regelui, înainta spre malul mării, păşind cu graţie şi suspinînd, şireata, pentru fostul ei bărbat, care, departe de-a fi mort, o însoţea de-a-proape.
Am mers la docurile flotei şi-am tras în apă o corabie sidoniană nouă, ce nu mai navigase, cu bănci şi vîsle pentru cincizeci de năieri. Iar noi ne-am aşternut la treabă fiecare: un om punea catargul, lopeţile un altul, erau desfăşurate pînzele strălucitoare şi cîrmele cu legături de piele erau <la pupă> coborîte-n apă.
Dar iată că, în toiul muncii noastre, nişte helleni care-au plutit pe mare cu Menelaos, pîndind prilejul, s-au ivit la ţărm; purtau veşminte rupte, ca după naufragiu -altminteri oameni zdraveni, deşi sălbăticiţi. Văzîndu-i, fiul lui Atreus, se prefăcu a fi mişcat şi zise:
„Nefericiţilor, ahei, cum de-aţi fost azvîrliţi aici pe ţărm? Ce vas s-a sfărîmat? Nu vreţi să închinaţi cu noi cinstiri funebre lui Menelaos, feciorul lui Atreus? Cadavrul lui n-a fost aflat, dar fata lui Tyndâreos vrea să-mplinească rînduiala îngropării."
Ei, chipurile, izbucnind în lacrimi, s-au grămădit în navă, aducîndu-i lui Menelaos, la rîndul lor, ofrande funerare. Aceasta ne-a cam dat de bănuit şi unii altora ne-am
238
şopotit că noii călători erau prea numeroşi. Totuşi ţi-am ascultat porunca şi am păstrat, supuşi, tăcere. Căci însuţi tu, încredinţînd străinului comanda navei, eşti vinovat de toată-ncurcătura.
Nu ne-a fost greu să încărcăm ofrandele uşoare, dar taurul s-a-mpotrivit să-şi pună pe scîndurile vasului copita: mugea, rotindu-şi ochiul fioros, îşi arcuia spinarea <coborîndu-şi ţeasta> cu cornul gata să împungă şi nu lăsa pe nimeni să se-apropie de el. Atunci Menelaos a zis cu glas înalt:
„Veniţi, voi care aţi zdrobit cetatea Ilion, şi ridicaţi pe umeri voiniceşte, cum fac hellenii, taurul şi

duceţi-l la proră - în clipa-aceea trase spada - să-l junghiem în amintirea mortului!"
Săriră, la porunca lui, aheii, săltară taurul pe umeri şi-l duseră pe puntea navei. Cu calul n-am avut necazuri. Menelaos doar îl atinse uşor pe ceafă şi pe frunte, şi îl făcu să se îmbarce.
La urmă, cînd fusese totul încărcat, Helena se sui, cu glezne gingaşe pe scară, şi se opri <la pupă> între rîndurile de vîslaşi, cu aşa-zisul mort, Menelaos, alături. Ceilalţi helleni, în părţi egale, stăteau de-a lungul marginilor navei, la dreapta şi la stînga, unul lîngă altul, avînd, ascunse, săbii sub veşminte.
Deodată vuietul talazurilor fu acoperit de strigătele oamenilor mării, căci capul lopătarilor[471] pornise să-i îndemne. Şi cînd ne-am depărtat de coastă, dar nici prea mult, nici prea puţin, bărbatul de la cîrmă a-ntrebat:
„Străine, spune dacă trebuie să mai plutim spre larg, sau dacă e de-ajuns? Doar tu răspunzi de mersul navei."
Menelaos rosti: „E prea de-ajuns."
Şi îşi deschise drum spre proră, ţinînd în mîna dreaptă spada. Acolo începu jertfirea, dar fără să invoce numele vreunui mort, înfipse în gîtlejul taurului fierul şi se rugă <divinităţilor marino:
„Stăpîne Poseidon, sălăşluind în mare, şi voi, copile sfinte ale lui Nereus, salvaţi-mă şi duceţi-mă, laolaltă cu soţia, pe coastă la Nauplia[472]! Să nu rămînem în Egipt!"
Şi sîngele ţîşnea ca un şuvoi, căzînd în apa mării, un semn pentru străin prevestitor de bine. Atunci unul din mateloţi grăi:
239
c^nca aoastra-n larg e o trădare. La
ţărm degrabă! Să ne-ntoarcem! Ia tu comanda, tu cîrmeşte spre uscat!"
Pe loc, lăsînd la proră taurul ucis, stînd falnic în picioare, feciorul lui Atreus ţipă tovarăşilor săi de luptă:
„Voi, flori alese ale solului Helladei, ce mai aşteptaţi? De ce nu-i junghiaţi şi sfârtecaţi pe toţi aceşti barbari, şi nu-i zvârliţi în mare?"
Dar capul lopătarilor, şi el, urlă către năierii tăi: „Sus, <lopătarilor,> luaţi drept arme drugi de lemn, sfărmaţi-mi băncile sau smulgeţi vîslele, şi spargeţi căpă-ţînile duşmanilor, umplîndu-le de sînge!"
Săriră de pe bănci cu toţii, apucînd ba vreun lemn desprins din navă, <folosit ca ghioagă,> ba vreo spadă. Pe punte sîngele curgea, şiroaie. Helena, de la pupă, îşi aţîţa vitejii:
„Aduceţi-vă-aminte cum aţi învins la Troia, şi daţi-le o pildă acestor egipteni!"
în toiul încleştării, unii din vîslaşii tăi se prăbuşeau, apoi se ridicau, dar alţii rămîneau lipsiţi de viaţă. Menelaos, cu armele şi în armură, pîndea să vadă locurile unde soţii săi păreau mai slabi şi năvălea numai-decît, avînd în mîna dreaptă spada, asupra oamenilor noştri, silindu-i să se zvîrle-n valuri. Curînd n-a mai rămas nici un vîslaş pe punte.
Atunci, ducîndu-se la omul de la cîrmă, i-a poruncit să-ndrepte nava spre Hellada. Aheii ridicară pînzele, un vînt prielnic s-a stîrnit, şi duşi au fost.
Iar eu, care abia scăpasem de măcel, pe lîngă <cablul> ancorei mi-am dat în mare drumul. Aproape mă pierdusem, cînd am fost cules de un pescar şi scos la mal, să-ţi pot vesti ce s-a-ntîmplat.
A nu fi prea încrezător: aceasta-i cea mai de folos învăţătură pentru muritori.
CORIFEUL
Nicicînd n-aş fi crezut, o rege, că Menelaos putea să vină însuşi el aici, aşa cum s-a-ntîmplat, fără să fie dibuit de tine şi de noi.
240
THEOKLYMENOS
Vai de mine, oropsit sunt, tras pe sfoară de-o femeie. Mi-a scăpat din mîini mireasa. Barem de-aş avea speranţa
că ajung din urmă nava, aş trudi să prind fugarii. Mă voi răzbuna în schimb pe Theonde, trădătoarea; nu mi-a spus, deşi-] văzuse pe Menelaos în casă. Ea s-a folosit de darul prorocesc, ca să mă-nşele. Nu va mai avea prilejul!
(Theoklymenos se întoarce să intre în palat, dar vestitorul se asază repede între el si uşa clădirii.)
VESTITORUL Stai! Unde te duci, stăpîne? Ai de gînd să faci o
crimă?
THEOKLYMENOS Vreau numai să fac dreptate. Haida-de! nu-mi sta în
cale.
VESTITORUL Nu dau drumul hainei tale, altfel crunt va fi omorul.

THEOKLYMENOS Cum, un rob îi porunceşte regelui?
VESTITORUL
-i cuminte.
mă
VESTITORUL Tocmai,
THEOKLYMENOS ..să ucid o ticăloasă.
VESTITORUL
te împiedic
Dimpot
rivă
e o sfîntă.
241
THEOKLYMENOS Ba-i o soră trădătoare...
VESTITORUL
Drept a fost să te trădeze.
THEOKLYMENOS ...căci a dat-o pe Helena...
VESTITORUL
...celui mai în drept s-o ţină.
THEOKLYMENOS Cine are drepturi peste ce-i al meu?
VESTITORUL
Cel care-a primit-o de la tatăl ei.
THEOKLYMENOS Eu de la Ursită am primit-o.
VESTITORUL
Insă Datoria ţi-a luat-o.
THEOKLYMENOS Nu-ţi dau voie să mă judeci.
VESTITORUL
Judecata mea nu-i proastă.
THEOKLYMENOS Cine este, tu sau eu, stăpînul?
VESTITORUL
Cel ce face binele, nu răul.
THEOKLYMENOS Parcă ţi-ar fi dor de moarte.
242
VESTITORUL
Hai, ucide-mă, însă pe sora ta n-o vei ucide, dacă pot să mă opun. Orice sclav cu suflet nobil ştie că nimic nu-ntrece gloria de a muri pentru stăpîni.
(Brusc, plutind deasupra palatului, apar doi tineri, Dioskorii.)
DIOSKORII
Astîmpără-ţi mînia care te sminteşte, Theoklymenos, o rege al Egiptului! Ascultă, suntem gemenii lui Zeus, Dioskorii, plodiţi de Leda, ca şi sora noastră, Helena, care a fugit din casa ta.
Să ştii că nunta <nemplinită>, pentru care clocoteşti acum de furie, nu îţi fusese ţie hărăzită, şi Ţheonoe, sora ta, fiica Nereidei, nu te-a vătămat, ci s-a supus voinţei zeilor şi dreptelor porunci primite de la tatăl ei. Da, pînă azi Helena trebuia să locuiască-n casa ta; acum însă, cînd Troia pînă-n temelii a fost înfrîntă şi zeii nu mai au la ce să folosească numele Helenei, aceasta cată să-şi urmeze soţul legiuit şi să trăiască sub acoperişul căsniciei.
îndepărtează spada ucigaşă de la sora ta şi recunoaşte că purtarea sa e înţeleaptă. De multă vreme-am fi putut s-o scoatem pe Helena din Egipt - căci am fost ridicaţi şi noi în rîndul zeilor de Zeus - dar nu aveam îngăduinţa s-o facem împotriva sorţii şi a puterilor divine, ce hotărîseră altminteri.
Atît am vrut să-ţi spunem, Theoklymenos, dar iată ce-i vestim surorii noastre:
Plutească, sănătoasă, cu soţul tău, Helena; un vînt prielnic are să vă-mpingă. Noi fraţii tăi, pereche, mîntuitorii oamenilor mării, călări, pe lîngă navă, te vom însoţi spre ţară.
<Apoi,> cînd zilele ţi se vor fi sfîrşit, vei fi <în Lakedâimon> invocată ca zeiţă şi cei din partea locului, la fel ca nouă, îţi vor închina libaţii şi ospeţe rituale[473]. Popasul unde fiul Maiei te-a adus întîi, pe drum aerian, cînd te-a răpit din Sparta, ca să-l împiedice pe Paris să te strîngă-n braţe - vorbim de insula din faţa coastei akteane
243

- în viitor va fi r urnită, de către muritori, Helena, căci ai primit după răpire adăpost acolo[474].
Iar lui Mene aos, care atît de mult a rătăcit, voinţa zeilor i-a hărăzit ca <după moarte> să aibă drept sălaş Ostrovul Fericiţilor[475]. Căci zeii nu-i urăsc pe oamenii cu suflet nobil; pedepsele sunt destinate numai turmei celor de nimic.
THEOKLYMENOS
Pereche de feciori ivită din dragostea lui Zeus cu
Leda,
îmi risipesc amărăciunea pentru mireasa mea pierdută, şi nici prin minte nu îmi trece să-i sting surorii mele
viaţa.
Intoarcă-se Helena-acasă, dacă aşa doreşte Cerul. Apoi să ştiţi că sora voastră, avînd cu voi acelaşi sînge,
e cea mai demnă şi curată din cîte-au fost femei pe
lume.
Fiţi mîndri de mărinimia ce umple inima Helenei, o însuşire întîlnită arareori printre femei.
CORUL
Numeroase sunt feţele sorţii, numeroase-ntîmplări nesperate dezlănţuie zeii.
Aşteptările omului nu se-mplinesc; un zeu deschide neaşteptărilor cale. La fel s-a-ncheiat şi această <dramă>.

ORESTES